

Carnovicka zastaveni

Žitná plyn

dubem 1939

"POSTŮJ, PŘÍTELÍ, NEMOŽ KRÁČIT
SVĚTEM ZÁBRADÍ, ZÁBRANY
NEVNÍMAJE !"

Starověký anony

milý příteli, milá přítelkyně, milí přátelé,

už je tomu bezmála rok, co mi moje stále se rozrůstající korespondence s Vámi - včetně jednoho či dvou z Vás, záseďních "nepsavců" - i moje neustále se zvětšující potřeba občasných důvěrných rozhovorů i zpočátku přivedla na myšlenku psát Vám čas od času "přes kopírku".

Moje černo-vické zastavení, s nímž jsem měl na jeho počátku zcela odlišné plány, než k čemu pak ve skutečnosti došlo, trvá již bezmála devět let. Dost dlouhá doba na to, aby stála za malé ohlédnutí. Nechci rozvíšně opakovat, co o mně většinou dobře víte, ale spíš Vás poděkovat, neboť za to JAKŽ jsem sže VŮBEC ještě jsem, za to vdám v prvé řadě Vám s možná si přetáh z Vás ani neuvědomuji, jakou hřívnou k tomu přispěli. Nikoliv ze skromnosti, ale spíš z nevědomosti; neboť jsem přesvědčen, že téměř žádný z Vás nemůže mít dokonalou představu o tom, co může znamenat pro člověka taková řada let prožité v naprosté samotě, sice mezi milými, dobrými i zlými lidmi, ale přece jen MUŽI ním, a nikoliv S ním, protože až na jednu výjimku z posledního roku, nenašel jsem mezi nimi ani jednoho, kdo by stál o mé intimní přátelství, k němuž bych mohl kdykoliv přijít, když samota je přespříliš. Tato svérázná samota "usocetřed lidí" je navíc v posledních

letech znásobená povahou mého samostatnosti, kdy leckdy po několik dní kromě několika pozdravů mohu hovořit jen sám se sebou nebo se svými druhy - zvířátky.

A přece ta černovická léta považuji za dokonalé vyvrcholení svého života a vůbec nemám v úmyslu z tohoto dobrovolného "vyhnanství" odejít. Dokonce si nejsem jist, zda bych vskutku považoval za ideálnější, kdyby zde se mnou nestálo byla i moje "žena". /Kerouhej se, červe! / Avšak nečovu si představit, zda bych zde vůbec dokázal přežít, kdybych neměl prakticky KDYKOLIV možnost kohokoliv z Vás navštívit, včetně svých nejbližších. Snad jsem ještě příliš málo starý nebo příliš sobecký, ale určitě by mně žádné pracovní ideály nestačily, abych zde tak intenzivně mohl žít, jak žiji, kdyby nebylo Vás. Snad člověk opravdu potřebuje poznat na vlastní kůži tuto částečnou izolaci, aby plně docenil nezbytnost plně rozvinutých vztahů k ženě, rodičům i přátelům a tím i k celému lidstvu. A aby tyto vztahy dokázal až do dna duše prožívat a pocítit jejich nutnou potřebu, která je k životu právě tak nepostradatelná jako voda a vzduch.

Jestliže jsem řekl "dokonalé vyvrcholení" - pak jsou to jen slabá slova. K plnějšmu pochopení bych se musel vyjádřit básnicky - avšak touto schopností právě neoplyvám. Dobře však rozumím slovům ryzích básníků, např. esejám Otkara Škřeziny - ach, jak málo lidí je zná ! - o nichž si myslím, že by je ani nedokázal napsat, kdyby nežil v obdobné izolaci.

Prozaicky bych to asi nejlépe vyjádřil slovy, má-li každý člověk v životě nějaké ideály, o jejichž uskutečnění usiluje - a většinou marně, při čemž lze považovat za úspěch i jen realizaci svých představ v páli cestě - pak v těchto černovických rocích prožívám skutečnost, že se zcela vyvíká jakýmkoliv mým

představám a plánu, i onů, jež jsem kdy měl, a nejen to, ale já si ani PRAKTICKY nedovedu představit, co by mě mohlo potkat, po čem bych vůbec ještě měl toužit, aby to předčilo léta, která zde prožívám. Samozřejmě, THEORETICKY si to představit dovedu. Na příklad, že bych zde bydlel s rodinou, či alespoň se ženou, bytostí na světě nejoblíbenější, a měl přitom stejné pracovní a existenční podmínky, jež mám dnes, případně ještě lepší. To už ale nejsou ani ideály, ani sny, ale čirá fantazie. A pochopitelně, že hovořím čistě ze svou osobu. Dovedl bych si totiž představit nezpochybně mnohem lepších životních variant, na příklad v podmínkách světového trvalého míru anebo v takovém společenském uspořádání, v němž byste i Vy, mí přátelé, měli alespoň poloviční dispozici volným časem, jakou mám já.

AVŠAK - a to už jsem právě skončil své dnešní zastavení a ohlédnutí, a pokorné díkyvdání - není relativnější a relativněji osudnější hodnoty, než je ČAS... Stejně tak dobře jako mohu říci, že mám téměř úplnou svobodnou dispozici svým časem, bude i stejně relativně pravdivé, že nemám NAPROSTO ŽÁDNÝ VOLNÝ ČAS. Snad to není třeba podrobně objasňovat a každý myslící člověk tomu dobře rozumí, ale chci říci, že ani u vyloučené zábevny i odpočinkové činnosti, ba dokonce i nečinnosti a vysloveného "lelkování" nemám nikdy pocit, že MOHU /to či ono dělat/, ale že MUSIM, ať již jsem k tomu donucen okolnostmi, nezbytnou vlastní potřebou, svědomím, pocitem odpovědnosti, zvykem a pod. To nemá nic společného s filosofickou determinací, s vírou, že v životě jen plníme kýmeli naplánovanou roli a to bez své vůle. Je to však jedno z nejtažuplnějších témat lidské problematiky, jež těsně souvisí s lidskými právy a povinnostmi, svobodou a odpovědností, vůlí a osudovostí. Kdybych teď rychle od toho

tématu neutekl, popsal bych stovky stran a vůbec bych se nedostal k tomu, co mám dnes na mysli a proč píšu tento dopis. A ty stovky stran by stejně končily jedním velkým otazníkem, protože toto téma těsně hřaničí s nejdělejšími otázkami člověka a ty se s konečnou platností ještě nikomu nepodařilo bez zbytku vyřešit. Avšak v zájmu vlastním i v zájmu každého, komu tyto tajemné problémy nedají spát, budu se k nim muset /jen si všimněte toho slova "muset" !/ stále a stále znovu vracet.

A jestliže právě teď, milý příteli, třeba právě Ty, který mi často oponuješ argumentem, že Tě filozofie nezajímá, protože jí nerozumíš a nemáš na studium čas ani schopnosti /jak říkáš Ty, nikoliv jáo Tebě!/, jestliže si právě teď v skrytu své duše o mně říkáš docela ironicky: "Mít tak jeho starosti!" anebo "Kdyby tak měl moje starosti!", tak mi dovol jednu posměšnou poznámku na Tvou adresu: pokud si v těchto věcech nezjednáš člověk aspoň trochu jasno a trochu relativní jistoty, pak si se nediví, že se mu manželství /ne příklad! / časem rozkládá pod rukou a on ani neví a nečveče pochopit - pokud vínu zcela nekriticky neshazuje na toho druhého - proč k tomu došlo. Neboť všechno mezi lidmi od mateřské školky přes manželství až po politiku velkou začíná tím, že dva lidé mají různé názory a připisují jiný význam slovům KUSIM, SMIL a CHCI, případně jejich negativním protipólům. A končí to rvačkami, nedovistí, rozvedy, vraždami a světovými konflikty. A zdalipak právě tato naše "nevědomost" není naším kulturním encefalogramem, když většina z nás projde životem, aniž našla pár chvilék času na přemýšlení a ujasnění si těchto "ryze filozofických" problémů a zdalipak těžce nehřešíme na svých dětech, když je pouštíme do života právě tak "filozoficky" nevyzbrojené, jako jsme byli kdysi myši, a čas k přemýšlení

jin poskytneme, až když si život zpeckali, a to právě v důsledku svého kulturního analfabetismu ?

A tak se neřiv, příteli, že nemám žádný volný čas, že se nemohu zbavit pocitu odpovědnosti k mým i Tvým dětem a že MUSÍM, SMÍM i CHCI o těchto věcech přemýšlet, studovat o tom dávno a dávno napsanou literaturu našich otců a protců a poznání šířit mezi své nejbližší, a to rozhodně ne mentorsky a kazatelsky, ale spíš provokací a burcováním z ospalosti.

A rozhodně nechci vést žádný monolog, zakopán ve své izolované poustevně, abych nekonec "při-spěl" ke světové "vzdálenosti" novým, vyhraněným " -šmem", který je sice logicky zcela bez chyby, ale "jaksi" do našeho života nezapadl, aby velice brzy došlova "zapaďl", ale v zapo-mění, jako zapadly stovky význačných postav naší kultury a my neznáme ani jména těch nej-význačnějších, kteří by se asi dnes velice divili, že po tolika stoletích bouřlivého lid-ského rozvoje musíme se potýkat s kulturním analfabetismem horším než analfabetismus lec-keré staré civilizace, které se o technickém rozvoji naší doby, a o našich možnostech, zej-měna těch nevyužitých, ani nesnilo.

Proto mne velice těší, když oř mnohého z Vás slyším - či dokonce i čtu ! - někdy až nekri-tickou chválou na mé "čapisy přes kopírku". Ne, o chválu či obdiv nestojím. A raději mám kri-tické výhrady, protože aspoň bezděčně signa-lizují, že adresát si má slova se zájmem pře-čtít. Bohužel, je mezi námi - bez výjimky - a mnou jedna velká propast. Váš uhoněný svět, ve kterém žijete, ať už je to zaměstnání či lec-kde i povolání jako koníček speciální odbor-nosti, děti, domácnost a všecek shon, který si oř dnešního života už ani nedovedeme odmys-

let, řadí Vás - i když sámsanou intenzitou - do řady těch, kteří "nemají čas". Je to nejen problém moderní doby - na rozdíl od stejné tíživé problematiky "so s volným časem" u těchto vysloveně "nekulturních" analfabetů - ale je to i velice relativní otázka souhry našich vlastností, schopností a organizačního talentu a v manželství i otázka souhry partnerů.

Vím o každém z Vás, jak na tom je, ale až na malé výjimky vidím u každého z Vás i jistou míru osobního zavinění i možnost zjednatí nápravy. Přesto si však velice cením - vlastně tím spíše - sebedůvěry Vaší reakce. A to jsou zpětné vazby, které se tak stávají vnějšími stimulatory plnějšího významu, který já připisuji svému "MUSÍM". A tak se i stalo, že dnes 25.4. ve dvě hodiny ráno jsem se vzbudil zcela svěží - já už neumím spát v jednom kuse více než tři, čtyři hodiny - a napadlo mi dát svým dopisům kolektivnější formu a už jsem do rána neusnul, nemohl se té myšlenky zbavit. A je to, prosím, důsledek přímého podnětu paní G., jedné z Vás, u níž jsem nedávno zastavil a která vyslovila fanteticky nerealné přání, kdybychom prý se někdy všichni mohli sejít, že by Vás ostatní, a kterými si "dopisují" velice ráde pozna- la. I když je "Vás" stěží víc než prstů na rukou, nedovedu si představit, jaký by to musel být organizační talent, kterému by se podobné setkání podařilo dát dohromady. A docela se mi ta myšlenka zalíbila, i když se ani ve snu nebudu pokoušet o její uskutečnění. Škoda. A či škoda? Rozhodně ne, nás všech. A či mine? To nechť se každý zeptá sám sebe. Možná po letech, až mladým děti trochu podrosteou, že to může být i reálné. Dnes nám ale nezbyvá nic jiného než oběsné individuální setkání - i ta jsou tak řídká! - a vzájemná korespondence. Bohužel - stále velice jednostranná. Ledy se však pomalu hýbejí a tak mi z popudu paní G. dnes napadlo dát svým dopisům formu "ročnínného"

občasníku a prozítím ho pojmenovat tak, jak jsem ho pojmenoval.

Neslibuji a neplánuji ani termíny, ani rozsah, ani obsah. Slibuji jediné - a to víc sám sobě - že naše "rodinná zřetavení" bude odstavovat co by pisatelka i expedient a ještě asi dlouho pře-važující autor a že se pro pár "gvrních" let po-sterám o přílohu, a to zcela pravidelnou, proto-že jsem se už odvážil drážho rozhodnutí, že přeložím celou Autobiografii Bertranda Russella, což je pro můj volný čas" práce na několik let. A protesty proti obsahu přílohy nepřijímám - co by patriarcha "rodiny" - protože je to jedna z nejzajímavějších knih a jeden z nejbohatších životů, s nimiž jsem se kdy setkal. Jak je můj život za posledních třicet let poznamenán jeho duševním vedením v podobě jeho "Manželství a mravnosti", tak s každou další knihou, kterou od něho poznávám, stoupá můj obdiv a úcta k je-ho osobnosti nejen pro názorovou blízkost, ne- jen pro jeho "kacířství", ale po přečtení jeho životopisu i pro jeho spontánně upřímnou zpo- věď, za níž nevidím žádnou stopu po snaze o originalitu, ale jen o jen otevřenost, pocti- vost a čistou upřímnost, jež v touze po přev- řácivé výpovědi překračuje daleko konvenčně pokrytecké hranice tak zvané morálky. Asi už těžko potkám v životě druhého člověka - byť i jen v literatuře - který by autobiografickou upřímnost zpovědi vzal tak důsledně, že se ni- jak ne stydí - a také proč? - nepsat, že jeho matka, po níž zřejmě zdědil své nejkrásnější schopnosti, spávala s jeho vychovatelem a to z čistě "teoretických" důvodů a po dohodě se svým manželem, protože onen vychovatel měl tu- berkulózu a nemohl tudíž mít děti. Byl-li Rus- sell takový i v celém svém životě, lze se jen divit, že ho za celý život puritánský svět jen dvakrát zavřel do kriminálu, podruhé dokonce už jen "formálně" na jeden den, proto že už byl tehdy devadesátiletý stařec, nesitel Nobelovy

ceny a světzný filozof. A tím jsem také víc než výstišně charakterizoval "ducha", jehož bych si přál, aby vládl každému slovu, které se na těchto stránkách objeví.

A víte, přátelé, co by mne právě teď nejvíce zajímalo? Koho po přečtení předchozích odstavců okamžitě napadlo, že tato forma "rodinného" občasníku je nejspolehlivější způsob, jak se u nás dostat do konfliktu nikoliv se zákonem, ale s jeho mylnými vykladači. Možná. Ale kdybych se měl bát kriminálu za tu cenu, že se budu napřed třikrát rozmyšlet, co mohu a co nemohu napsat do dopisu svému příteli, bylo by to cena, pro kterou bych si nikoho z Vás neodvážil oslovovat "příteli".

Vím. Žijeme v podivuhodné době, která nám může sice zaručit i dost značný blahobyt, jen když trochu chceme - a to i bez ohledu na naše schopnosti - ale která nás také může přivést do vězení doslova pro nic, doslova jen proto, že někdo má větší strach než my. Strach o svou pozici a strach ze slove víc než ze skutků.

Změnil jsem se, přátelé. Ještě před rokem jsem leckoho z Vás upozorňoval, že je zbytečné do-
x/-stát se do vězení pro nic za nic, zejména má-li to být "pro nic za nic". Ale kde je ta hranice, po kterou člověk může zajít, aby se sám před sebou nemusel stydět ze svou důstojností? Mohli bychom o tom uspořádat anketu, abychom se na této hranici domluvili - není už však pod naši důstojnost o této hranici jen mluvit? Líbícky, prosím Vás, řekněte mi, kdo z Vás kdy v posledních letech potkal člověka, který Vám veřejně pověděl politický vtáp, aniž se před tím třikrát porozhlédl? A to už je šedesát let po vítězné říjnové revoluci!

x/- Člověk má svou rodinu a malé děti. Zajisté, že i nadále budu říkat, že je to zbytečné, má-li

V rámci ceho "pro nic za nic" slibuji jedno : Každý příspěvek nepište na zvláštní papír s takovým pseudonymem, jaký si zvolíte. A papír nedobytně zlikviduji. Ach, bože, jak je ten překrov strachu, o němž tak krásně napsal Hevel panu doktorovi, už zcela samozřejmou součástí našeho života. Člověk si píše s přáteli o "rodinných problémech" a už předem počítá s možností, že by to někdy někdo mohl posuzovat jako trestný čin. A víte, že by mohl ?!

Zdalipak však i naše pokrokové ústava nezaručuje zcela bez výjimky ochranu listovního tajemství ? Zaručuje, ale skutečnost je jiná. Dokumenty Charty 77 o tom již přinesly najejno svědectví a má i své osobní zkušenosti. Běžně se stále ztrácejí doporučeně posílané časopisy Spektrum z amerického velvyslanectví. A o soukromých zkušenostech s korespondencí se Švédskem ani nepluvím. Máte však kdekoli v nás tuto skutečnost jen trpně vzít na vědomí a přizpůsobit se jí ? Zajisté, že máte. Ale musí přitom docela zapomenout, že ani jedno lidské právo není samozřejmé a nikdy nebude, dokud budou lidé, kteří pro jeho plnění nehnou ani pztatem. "Ale proč zrovna já ?" To je už otázka, na kterou si musí a máte odpovědět jen každý sám.

L.

- o - o - o -

PROČ PRÁVĚ ČERNOVICKÁ ZASTAVENÍ ?

Protože pohyb, ruch a shon je nejen jedním z podstatných příznaků lidské činnosti a základní filosofickou vlastností všeho živého i neživého, ale dnes už i - jaký paradox ! - docela kletbou moderního života ve společnosti a ze čas možná nepřítelům čísla

Říkám vám přece od začátku, jak primitivní je jejich život v pralese." Ale uplynulo než pár vteřin a děde znovu skáče do ředi : "Ale, sou-
druhu, že aspoň ti divoši scházejí jakož náš?"
To už se přednášející neudržel a spustil na dě-
du zburta, že mu nebude stále opekovat jedno a
totéž, že lidé v pralesích jsou ještě víc divo-
ši, než si umíme představit. Děde se však nedal
a stejně zburta odpověděl : "A co na mě máte
co křičet ! Tak když tam nemají ani JZD, ani
národní výbery, ani nescházejí, tak z čehopek
tedy zdívočili ?"

CONEBYLOV DIKOBRAZUNBYLOANIVKROKODÍLUCONEBYLOV
DIKOBRAZUNBYLOANIVKROKODÍLUCONEBYLOV DIKOBRAZU

- o - o - o -

NEROJ SE FILOZOFIE, PŘÍTELI,
neboť vyhýbat se v dnešním
světě filozofii, znamená
nežít ani z polovice
jako člověk.

/Kdo to řekl, nevím, ale ručím
za tu pravdu svým životem./

CO JE TO VŠAK FILOZOFIE ?

=====

Kolik bylo na světě filozofů, tolik je i rár-
ných definic filozofie.

Má to však být důvod, abychom odmítali filozo-
fii jako věc neužitečnou, jež nás spíše máte a
mýlí, než aby nás v našem stálém zmatání a ne-
pokoji utvrzovala a sílila ?

Nejí právě důkazem bohatosti a neomezené šíře
i hloubky myšlení člověka, má-li a má-li kaž-
dý filozof SVČU filozofii ?

Což i každý z nás nežije svůj neopakovatelný život, což i při největší šedivosti a plochosti našich dnů /jak se tedy KAM zdají ty dny šedivé a ploché !/, dnů nejkrutějších i nejžádnějších, což se najdou dva lidé v mezi miliard, jejichž životy by se sobě navzájem podobely ? I člověk zcela prázdný a zcela pod lidkou intelektuální úrovní, jenž zná jen hnaný pocit nudy, nemající ve svém životě dva dny stejné, což teprve člověk bohatý, hnaný fantazií a vášní i rozletem svých myšlenek a nápadů a zájmů ?

Ne, nechtějme vědět, CO JE FILOZOFIE, neboť bychom se nikdy nedohodli, tak jako se nikdy nedohodeme do puntíku shodnout v názoru, co je to ŽIVOT, co je to naše EXISTENCE nebo SMRT.

Nechtějme po filosofii, aby nám řekla s konečnou platností PROČ, ČIKUD a KAM. Avšak nikdy se nepřestáváme domáhat odpovědi právě na tyto otázky nejvšetechnější. Chtějme však tyto odpovědi slyšet právě a výhradně jenom od SEBE, chtějme každý den svého života prověřovat platnost svých odpovědí v každém i sebemenším gestu, činu i slově. - Konečně, vždyť ani nedokážeme nic jiného, než stále a stále sami sobě tyto otázky klást a na ně si odpovídat - být většinou tuto funkci svěřujeme svému svědomí či podvědomí a být často vyvíjíme úsilí právě opačné a pro svůj klid a pohodlí VEDOMĚ od sebe zapuzujeme vmucující se odpovědi.

Zajisté : je přece tak snadné, tak úlevné a pohodlné, tak - řekl bych - přímo vybičující naše vnitřní napětí, jestliže si nad vytrvalým pláčem svého několikaměsíčního dítěte, který považujeme za bezdůvodný či za projev rozmaru nebo vzáporu, ulevíme křikem či dokonce potrestáním dítěte.

NEVYNALOUVJEME se sami před sebou, že jsou to slabé nervy, vnitřní nekázeň, temperament, ani se zbytečně neobviňujeme, že je to nedostatek trpělivosti či lásky k našemu dítěti.

KLAMEME SAMI SEBE !

To všechno jsou jen bezprostřední, přímé, poslední příčiny našeho pedagogického poklesku. A je-li těch skutečných, hlubších příčin více, jako na př. vlivy prostředí, z něhož jsme sami vyrostli, zděděná či vrozená vlastnosti - a jsou vůbec TAKOVÉ vlastnosti ? - jsem z vlastní zkušenosti přesvědčen, že hlavní příčina je v nedostatečné úrovni našeho FILOZOFICKÉHO pohledu, naší filozofické ÚCTI k životu. A je-li VŠÍ filozofii víra v Boha, pak v nedostatečná víra v Boha, což je jinými slovy totéž.

PROTO jsem přesvědčen o nezbytnosti filozofie pro člověka, a to už v době našeho mládí a čím dříve, tím lépe, neboť až už jsme starší, pak už je nám filozofie téměř pro kočku, poněvadž pak už leda můžeme bilancovat svůj smarný život.

PROTO považuji za největší hřích člověka, který pácháme nejen na sobě, ale zejména na svých dětech, když si dříve, než se pustíme do života, nedokážeme vybudovat vakutku svou vlastní filozofii. K tomu ovšem nepomůže ani univerzitní vzdělání filozofické a vyseďávání nad mrtvými literami, k tomu nám nepomůže ani vědecká filozofická hodnota, jestliže si tu SVOU filozofii neprožijeme, jestliže nenajdeme občas chvíli pro hluboký ponor do svého nitra, pro chvíli ZASTAVENÍ, kdy jako ústřední a nejdůležitější předpoklad považuji opravdový PROŽITOK našeho vztahu k ŽIVOTU i SMRTI.

Je tolik nádherných knih, které nás v těchto chvílích vedou doslova ze ruku : Bible, Eru-péryho Citadele, Schweitzerova Úcta k životu, a třeba i Marxovy dopisy či leckterá poezie.

Vím, jak jsou v těchto případech naše slova slabá, není-li v nás vskutku vůle k vědomému pochopení. Po celé svoje první manželství při každé příležitosti, když manželce ujížděly nervy nebo byla unavená z práce a "vybíjela" se na svých nejbližších, vždycky jsem jí tehdy říkával: jen si uvědom, kolik je v této chvíli na světě lidí vskutku nešťastných, nemocných, krutě umírajících, hladovějících - a Ty jsi mladá, zdravá a krásná a svou NEÚCTOU k vlastnímu životu otravuješ sebe i mne i děcko. A tož jsme se tehdy ještě vskutku vzájemně milovali. Kdepak, všechno marné! A nenechala se to dočasně a žije od hodiny k hodině, většinou stále otrávená, unavená a nevrlá.

Zajisté, že to není všelék. Kolikrát mně ujely nervy nad svéhlavostí syna /zejména okolo jeho tří, čtyř let/ a jednou jsem mu tázovou vlepil, až mu otekly zuby o telíř. Dočasně si to pamatuje. Vím příliš dobře, v jakém prostředí jsem vyrůstal a věfte, budu-li Vám to někdy vyprávět, že za to, že jsem byl vůbec aspoň "nějaký", věšším jedině své zálibě v knihách, byť to moje česká literatura byla spíš naivní než filozofická a měla i špatný vliv, že mne vedla do života a příliš naivními ideály. Bože, jaký jsem to byl jehličánek ještě ve svých dvaceti letech, když už jsem byl na vysoké!

A jestliže si na toto své mládí tak dobře vzpomínám a dnes čtu o mládí Bertranda Russella a vidím ten rozdíl v prostředí a výchově, nedivte se, že za prvotnou povinnost člověka považuji jeho výchovu a vzdělání - a zejména vůči našim dětem, neboť vůči sobě už můžeme jen lást stáré chyby, jsou-li vůbec vyléčitelné.

Nemáte pocit, že už káňu? Jak nepoučitelná je mládí, dokud samo neprojde ohněm! Co marných a zbytečných už bylo slov!

Co je to tedy FILOZOFIE ?

Co všechno je a co není filozofie ?

Mělo by v první řadě být naší snahou, abychom si navzájem co nejlépe rozuměli. Vždyť jak chudý a ošidný je náš slovník a na každém kroku se setkáváme s tím, jak jedním a týmž slovem každý myslí něco jiného. A co je v životě událostí, vztahů a složitých souvislostí, kterým jednek člověk nerozumí, protože je zatím ani vědecky nerozřešil a jednek pro úplné pochopení a vy-
stižení ani nejdeu přesně definovat a musíme o nich psát romány a básně a snažit se chápat jinými vnímavostmi schopnostmi než rozumem. Všechny druhy umění mají přece kromě funkce estetické i právě tuto roli, aby chtějí nahradit náš nedostačující rozum.

Já sám vidím zatím jeden veliký rozdíl mezi filozofií a Filozofií. A navrhuji tu druhou psát s velkým F, i u přídavného jména Filozofický. Náš převopis vůbec málo využívá funkce velkých písmen a třeba angličtina nebo němčina jsou v tomto ohledu mnohem bohatější.

Tou první - filozofií - rozumíme vědeckou či školní disciplínu, tou druhou - Filozofií - pojmenujeme náš intimní vztah k životu a světu. Mohl bychom sice říkat i světový či životní názor, ale musím se přiznat, že i když je toto slovo jako každé druhé, já přímě živelně cítím jeho profánnost, že což může našich posledních třicet let společenského vyžití, a když slyším o vědeckém životním názoru, vytane mi na mysl stále nezmyslelých ovci, které jejich pastýř učí nádobilkou. Běda !

Tak tedy : Filozofie a filozofie - a ještě - samozřejmě existují další varianty - jednek "filozofie" a také "Filozofie". Tedy bád a Bád !

A dále nechť mluví staří - let the Fathers speak ! - ať mluví otcové ! Říkejí Angličani,

s myslí tím zejména křesťanské filozofy prvních století našeho věku.

Co říká profesor JOSEF TVRDÝ ?

/Vývoj filozofického myšlení
evropského, Erac, 1923/

Filozof netvoří bez souvislosti se svými předchůdci - zcela originální filozof je jen pouhým romantickým snem. Právě naopak : u největších filozofů jako Platon či Kant se setkáváme s nejširší paletou vlivů mnoha jejich předchůdců.

Prof. Windelband proto v dějinách filozofie sleduje zejména to, co se stále opakuje, čímž ukázal novou cestu filozofickému myšlení.

Filozofie právě pro svou složitost nemůže být najednou s jedním filozofem vytvořena, je k tomu zapotřebí práce mnoha generací a odtud plyne důležitost její historie.

Kromě souvislosti /continuity/ logické, která objevuje vyhraněné myšlenkové celky jako na př. racionalismus, empirismus, logiku a pod., je nutná i souvislost historická, která je důležitá pro utvoření OBJEKTIVNÍHO pohledu, neboť naše přesná myšlení tvoří jen malou část našeho bohatého duševního života a na všechny otázky se díváme jinak z hlediska dneška, protože přitom máme základním zákonem duševního života , KONTRASTY CITOVNÍ.

S tímto pojmem - citovým kontrastem - jsem se zatím u nikoho nesetkal a je to velice pravdivý pohled. V počtatek znamená nic jiného, než že vývoj celého lidského myšlení je charakterizován zákonem kontrastu. Naše myšlení není čisté a ryse obsahové, ale je položeno cítěním osobního rázu. Čím více jsme zaujeti, vzrušeni,

čím více sledovaná myšlenka je blízká našemu naturelu, tím větší je kontrast při srovnání dneška s minulostí, tím větší je naše nadšení pro novost.

Vliv tohoto citového kontrastu je jednostranný, a této jednostrannosti našeho myšlení nás zbavuje právě studium historické souvislosti.

Studium dějin filozofie proto přispívá k větší objektivitě našich názorů. Tento smysl pro HISTORICKOU RELATIVITU patří ke známým kritického ducha a k předností moderního myšlení.

Na druhé straně vede přílišný historismus ke kultu minulých filozofických útvarů, scholastice, dogmatismu a povrchním znalostem det bez pochopení jejich ducha a ducha doby.

SCHOLASTIKOU se myslí převážně filozofické výklady středověké teologie, jež sloužily jen k přeměnění teologických dogmat. Dnes se říká, že filozofie byla tehdy služkou teologie. Nejvýznamnější myslitel té doby je Tomáš Akvinský.

Filozofii si musí vytvořit každý sám /tedy Filozofii I/, historie nám jen pomáhá osvětlovat naše názory. Filozofie je cosi aktivního, co přejít z celé bytosti, minorodá myslivost, přemýšlení, jež bolí, jak říkával Masaryk.

O filozofie nelze očekávat dogmatické jistoty, kde se bojí pochybností, tomu studium dějin filozofie jen přispěje k důležitějšímu smyslu. Berkeley o tom říká, že "jakkoli opustíme smysly a instinkt, abychom se pustili na cestu vyššího principu, s počneme rozumovati o přirozené povaze světa, celá řada otázek a pochybností se nám objeví o věcech, o nichž jsme se domnívali, že je chápeme úplně."

Kde překonáním pochybností a nejistot - a

přestat s tímto neustálým zápasem s pochybami
nemůže nikdo, kdo nechce být považován za li-
vou mrvola - byť i s cizím přispěním, nalezne
filozofický jas a klid, ten vytvořil nejen no-
vou myšlenku, ale i nového člověka. Velice
krásně to vyjádřil Nietzsche v Zarathustrovi:

"Ken muss noch Chaos in sich haben, um
einen tanzenden Stern gebären zu kön-
nen." - Člověk v sobě musí mít matek,
aby mohl porodit tancující hvězdu.

/Myslím, že je to velice blízké tomu, čemu
říkám hrdá pokora a pokorná hrdatost./

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

"Dospěl-li jsem tak daleko, tedy jen
díky tomu, že jsem stál na ramenou
obřů."

NEWTON

"MŮJEME VÍCE, NEŽ VÍME."

"JAKOLI VŠECHNO NEJÍ DOVOLNO,
VŠECHNO JE MOŽNÉ."

ROGER BACON

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

SVOU Filozofii však rozhodně nesmíme zamě-
ňovat s pesimním umrtvením lidských citů a
věcní, není to ani kontesplace otupující bo-
lestné prožívání světa i osobní trápení, ani
odmítnutí povinnosti k lidské odpovědnosti
nebo práva na vzpouru. Hrdá pokora vždy musí
vědět, čemuse pokorit a čemuse vzepřít. Jen
tak můžeme chápat smysl Filozofický JAS a KLID.

SVOU Filozofii však nevytvářím jenom svou
objektivní harmonií ducha, jaksi nezávislou
na okolí. Filosofie je pro mne právě naopak
převážně kvaňjášmu světu utvářený vztah, je
to jakoby TEORIE pro mou lidskou PRAXI, pro

moje chování, pro můj střet se světem i pro
můj zápas o svět lepší. Jen tak lze chápat
"zrození tancující hvězdy."

Co napřímo o Filozofii říká americký
sociolog C. WRIGHT MILLS ve své Imagi-
nační sociologie, jak vyšlo i česky
v šedesátých letech ?

Dnešní lidé mají často pocit, že jejich život
je jednou řadou létek. Příčinou tohoto pocitu
jsou zřejmě objektivní změny v celé struktuře
společnosti. Obvyklejší lidé jsou si zřídka vě-
doměložitého vztahu mezi způsobem svého živo-
ta a dějinným procesem, neznají většinou vý-
znam tohoto vztahu pro lidi svého druhu a pro
proces vytváření dějin, na němž by se mohli
podílet. Nemají intelektuální kvality nutné
k tomu, aby pochopili vzájemné působení člo-
věka a společnosti, biografie a historie, sebe
sama a ostatního světa. Nejsou s to překonat
své osobní potíže tím, že by získali kontrolu
nad strukturálními změnami, jež jsou příčinou
jejich potíží.

To, co lidé potřebují, nejsou jenom infor-
mace a rozumové schopnosti. Co potřebují, je
duševní schopnost, které by jim pomohla vyu-
žít správně informací a rozvinout jejich ro-
zum tak, aby získali jasný celkový obraz o
tom, co se děje ve světě a k čemu může dojít
v nich samých. Troufám si tvrdit, že vzdělá-
ní spočívá právě v této schopnosti v tom, co by by-
lo možno nazvat SOCIOLOGICKOU IMAGINACÍ.

Sociologické imaginace nabízí jim možnost
pochopit, proč získávají ve znění svých ka-
ždodenních zkušeností mnohdy falešné vědomí o
svém společenském postavení. V této znění je
nutno odkrývat strukturu moderní společnosti,

v níž se forsuje psychologie mužů a žen. Tak se osobní nejistota soustředí na zcela určité obtíže a lhostejnost veřejnosti se přemění v děst na společenských záležitostech.

Gibsonovi porozumět znamená v mnoha osobních prostředích, musíme se dostat nad ně. Množství a rozmanitost strukturálních změn varstvá v souvislosti s tím, že instituce, v jejichž rámci žijeme, jsou čím dál všeobšlehlejší a čím dál složitější vzájemně propojeny. Respektovat pojem sociální struktury a citlivě její používat znamená umět odhalovat vztahy mezi velkými množstvím individuálních životních prostředí. Taková schopnost je právě sociologické imaginace.

To je zajisté krásně stylizováno s asi blízkoopravdě dnešního člověka, ale pochopení těchto několika vět rozhodně nikomu z nás nedodá - a donáskou do domu - tu potřebnou sociologickou imaginaci. Spíše člověk jen nejasně tuší, že to není jen otázka rozumu a vědomostí, ale vskutku blahoře řešitá filosofie.

Představa jakési "podstaty člověka" společně všem lidem je znázalnováním historické a sociální skutečnosti a specifičnosti, jaké si vylučuje pečlivá vědecká práce; při nejmenším je to abstrakce, k níž nejsou badatelé oprávněni. Měli bychom si ovšem příležitostně připomínat, že toho ve skutečnosti o lidech příliš nevíme a že všechny naše znalosti je nezabavují plně prvky tajemství obklopujícího jejich rozmanitost, jak se projevuje v dějinách společnosti i v lidském životě.

Myšlím, že naše hlavní orientace - liberalismus a socialismus - prakticky ztroskotaly jako výklad světa a nás samých. Kyní jsou potažní před nové typy sociální struktury, jež

Tyto poslední Millsovy kritické šípy mřící přímo do srdce "buržoasní" americké společnosti, souvisí sice s naší Filozofií jen okrajově, za to jsou tím víc pozoruhodné tím, jak se podivuhodně "rýmají" s naší společností "socialistickou".

Známe naše heslo z padesátých let - DOBROT A PŘEDBURNAT - které se už dnes neobjeví ani v rájovém průvodu, se tedy nepříjemně vracuje, že když ne v blahobytu a technice, tak ve společenských problémech tu Ameriku vskutku předháníme.

Na konec našeho filosofického výletu
ještě několik pozoruhodných vět z
VITTA KOSSELINGA. Praha 1969
J. Bergieré a L. Fauwelse.

NA NEBESE SE STOUPÁ RUKAMA.

I skličující doba je hodná úcty, neboť je dílem lidstva, tedy tvořivé přírody, která má být krutá, ale nikdy není nesmyslná. Jestliže je doba, ve které žijeme, krutá, máme o to větší povinnost ji milovat, proniknout ji svou láskou, až odsuneme těžké masy hmoty, která nás skrývá světlo zářící na druhé straně.

"To, co prožije naše století, je závažnější než zvěstování buddhismu i Nejde už o to, sbychem lidské schopnosti přizpůsobili tomu či onomu božstvu. Náboženská moc země v nás podstupuje definitivní krizi: krizi svého vlastního odhalení. Začínáme chápet, a to už navždy, že jediné náboženství přijatelné pro člověka je náboženství, které ho naučí především poznávat, milovat vesmír, jehož nejdůležitější složkou je vášeňivě mu sloužit."

/Teilhard de Chardin/

Když jsem vylézal ze svého joginského koutku, sbych se rozhlídl po moderním světě, který jsem znal, aniž jsem ho znal, zpozoroval jsem okezlí, co je na něm zázračného. Mé zpátečnictví, plné úžehy a nenávisti, bylo užitečné v jedné věci: zabránilo mi přilnout k tomuto světu se špatné strany, se strany starého racionalismu 19. století, se strany demagogické pokrokovosti. Zabránilo mi také přijímat tento svět jako přirozenou věc, a protože to byl můj svět, přijímat ho prostě ve stavu ospalého vědomí, jak to činí většina lidí.

Je nutno chystat, prozkoumat nevysněné plody a pak se hbitě stáhnout, přenést pružné pozornost na svět, kde jsme, získat opět vlastní svobodu a jasnou víru, dát se svou cestou po zemi lidí, k nimž patříme. Záleželo na tom, sbychem viděli, do jaké míry základní postup vyhlášení tak řečeného tradičního se přizpůsobí k pohybu soudobé myšlenky. Fyzika, biologie, matematika ve svých krajních výbojích dospívají dnes znovu k určitým základním faktům esoterismu /tajné nauky, nepřístupné laikům/, splývají s určitými vizemi vesmíru, s určitými vztahy energie a hmoty, jež jsou vizemi našich předků. Přistoupíme-li k dnešním přírodním vědám bez vědeckého konformismu, vidíme, že vedou dialog se starými mágy, alchymisty a theuraturgy /kouzelníky/. Před našimi očima probíhá revoluce a je to neočekávaný opětovný směr rozumu na vrcholu svých výbojů setkává se s spirituální intuicí. Moderní lidé jsou boční odsození, protože jejich duch zaujímal příliš malý zlomek času. SOTVA JSOU, UŽ JSOU STAROMÓDNÍ.

Věříme, že intelligence, bude-li jen probuzena k vyšší aktivitě, objeví fantastično v samém řádu skutečnosti. Fantastično, které je nutno jako esotrické látky dobývat z láne země, ze skutečného. Fantastično je projevem přírod-

ních zákonů, výsledkem kontaktu s realitou, kdy tato je vnímána přímo a nikoli filtrem intelektuálního spánku, prostřednictvím zvyků, předsudků a konformismů.

VIDAŘENÍ ŽIVOT je sen jinocha
uskutečněný ve zralém věku.

Vigny

Každý člověk nese v sobě svůj Patmos.
Je mu ponecháno ne věli, aby se vydal
nebo nevydal na oho děsivý pohřeb myš-
lenky, očkud je zřít temnoty. Jestliže
se tam nevydá, zůstává ve vědním ži-
votě, ve vědním vědomí, ve vědní
stnosti a víře i ve všech pochybách a
je to v pořádku. Pro jeho vnitřní klid
je to zřejmě to nejlepší. Vydá-li se
však na tento vrcholak, je jednou pro-
vždy uchvácen. Nikdo nepohlédne bez-
trestně na tento oceán...

Victor Hugo

--- ale víme také bezpečně, že dnešní
rozvoj okultismu a falešných věd je
v širokých vrstvách společnosti cosi
jakkoliž. Nikoli naražené zrcadlo,
ale NARAŽENÉ MOZKY PRINÁŠEJÍ NEŠTĚSTÍ!

Všechno, co dnes chceme říci, je to, že nábo-
ženská myšlenka na chvíli zapuzená se může vrá-
tit do duší a do vědomí, protože dnešní závěry
věd připravují vědomí, aby je přijala. Existu-
je už teď, lze-li tak říci, zcela hotové nábo-
ženství, a neproniká-li už v této chvíli do
hlubin společnosti, protože je povrchně spiri-
tualistická nebo nicotně pozitivistická, pro-
tože proletariát je rozdělen na otrocky pověr-
čivý nebo zatvrzele materialistický, pak to
vše je jen proto, že dnešní společenský režim

je režim otupělosti a nenávisti, to jest režim nenáboženský. Naše společnost není, nenábožná proto, jak často říkají vulgární deklamátoři a nezpyalíci moralisté, protože má starost o hmotný zájem. Je neopak coci náboženského v dobývání přírody člověkem, v ovládnutí sil vesmíru k prospěchu lidstva. Nikoli, nenábožná je to, že člověk dobývá přírodu jen tak, že si podrobují lidi. Péče o hmotný pokrok neodvrací člověka od vysokých myšlenek a od dvah nad božskými věcmi, ale neopak vyčerpánost z nelidské činy, které neponechává většině lidí sílu k myšlení, ani sílu k procitování života, to jest Boha. Také předrážděnost špatnými vášněmi, žárlivost a pýcha vyčerpávají v hanebných bojích vnitřní energii nejmáštěnějších a nejnešťastnějších. Ze vyzývavého hledu a ze předrážděné nenávisti nemůže lidstvo myslet na nekonečno. Lidstvo je jako veliký strom, celý bzukící podrážděnými mouchami pod bouřlivým nebem, a v tomto bzukotu není už slyšet hluboký a božský hlas vesmíru.

Jaurès

Zajisté člověk nemá sám o sobě poznání, jež by bylo na výši toho, co dělá. A přece nás všechno vyzývá k předstávě, že se věci rychle změní, že objevy velkých mas, strašlivý tlak objevů a technik, myšlenková hnutí v oblasti skutečné odpovědnosti, styk s vnějšími inteligencemi s touto staré principy, které paralyzují život ve společnosti, a že člověk, jenž se stane opět plně schopným rozhodování na konci této cesty, jež vede od odcizení k revoltě a pak od revolty k přitakání, uslyší, jak v něm stoupá ona "nová duše", o níž mluví Teilhard, a objeví ve svobodě onu "moc byti příčinou", která spojuje bytí a konání.

KLÍČ, který nás učinil pány vnitřní přírody, je
rezavý až od potopy.

NAZÍVÁ SE BDĚNÍ.

BDĚNÍ, toť vše.

Člověk je pevně přesvědčen, že bdí, ale ve skutečnosti je chycen v síti spánku a snu, kterou si sám utkal. Čím se tato síť více svírá, tím mocněji vládne spánek. Ti, kdož jsou chyceni do ok jeho sítě, jsou spáči, kteří krácejí životem jako stáde hověd vedených na jatky, lhostejných a bez myšlenek.

Seber všechny své síly a nech se okamžik proudit svým tělem tento pocit : TAD BDĚM !

Jestliže se ti to podaří, okamžitě poznáš, že stav, ve kterém jsi byl, se ti projeví jako dřívota a spánek...

Čti svatá písmo všech národů země. Středem každého z nich prochází jako červená niť skrytá věda bdění. Je to Ježíš Kristus, toho Jakuba, který bojuje celou "noc" a endělem Páně, až přijde "den" a on dosáhne vítězství.

Všechno, co říkáš, se nachází v zbožných knihách všech národů; příchod nového království, vítězství nad tělem a smutou. A přece nás odčlňuje nepřekročitelná propast od těchto zbožných lidí. Oni se domnívají, že se blíží den, kdy dobří vstoupí do ráje a zlí budou vrženi do pekel. My víme, že přijde čas, kdy se mnozí probudí a budou odčlouženi od spáči, kteří nemohou pochopit, co znamená slovo bdění. Víme, že neexistuje dobrý a špatný, ale jen spravedlivý a falešný.

Oni se domnívají, že tělo má být zanedbáváno a tupeno, protože je hříšné. My víme, že není hříchu. Tělo je zřáték našeho díla a my jsme sestoupili na zemi, abychom je prosvětlili v duchu.

Oni se čemnivají, že bychom měli žít v samotě se svým tělem, abychom očistili ducha. My víme, že náš duch musí jít nejprve do samoty, aby přeměnil tělo...

Nemám právo ti radit. Je prospěšnější utrhnout podle tvého vlastního rozhodnutí hořký plod ze stromě, než vidět, jak ze stromě visí plod sladký, k jehož utržení ti radí jiní.

Ale nečin jako mnozí, kteří vědí, že stojí před no: Zkoušejte vše a ponechte si jen nejlepší. Je nutno jít, nic nezkoušet a podržet první věc, na kterou přijde.

Gustav Meyrink,
"Zelená tvář".

Lidská společnost, kterou známe, dokázala více než sdostatek, že je nepřátelská objektivní inteligenci a svobodné obrazotvornosti.

Ale člověka netřeba zachraňovat, je třeba ho změnit. Člověk klasické psychologie a běžných filosofii je už překonaný, odsouzen k nepřizpůsobivosti.

Oč této chvíle nejde už ani o pesimismus, ani o optimismus, jde o LÁSKU.

Jedním slovem, mým jediným ziskem je to, že v době mého už nepříště nevykořenitelnou lásku k živoucímu na tomto světě v nekonečnu světě.

Lidský život je zoprevedlněn jen úsilím, i nešťastným, o lepší pochopení. A lépe pochopit, znamená lépe přilnout. Čím více chápu, tím více miluji, neboť vše, co je pochopeno, je dobré.

/Veškeré citace, pokud nejsou v uvozovkách, jsou volně zpracované./

Prof. Tvrdý, Mills a Bergier s Pauwelsem -
tři pozoruhodné i tajemné vchody do mystické
Jeskyňe POZNÁNÍ.

Citový kontrast našeho relativního postoje
k objektivní skutečnosti, sociologická imagi-
nace a fantastický realismus, tři z mnoha cí-
pů přikrývky, jímž je zahaleno tajemství
člověka.

Ať jsem laik, nebo i vědecký pracovník určité
specializace, a třeba i vědecky otitulovaný
filozof - nic z toho ještě neznamená, že jsem
také VĚDOMÍ MAJITEL vlastní Filozofie. A je-li
jím někdo, to se, myslím, pozná, ať to onen
dotyčný tvrdí nebo popírá. Nepochybují, že jím
byl třeba Marx, Mesaryk či Patočka, ale také
nepochybují o ryzí Filozofii prostého rolníka
nedávných časů, jehož představa se mi často
vnucuje v podobě vyobrazení V. Sedláčka, počse-
ditého muže, pevně kráječského ze pluhem, jenž
večer vřadá těžce do ohalupy, usadá na tvrdý
stůl a se znamením kříže bere do rukou chléb.
A jestliže tomu muži zemřelo dítě, vidím jen
nepstrné sevření jeho rtů, ale ani stopu po
nějaké slze na jeho tváři. Lásky, pokora i
úcta k životu má svůj vyhraněný výraz. Jako
symbol onoho výrazu vidím v duchu tvář vodní-
ka z Rusalky, tvář Eduarda Hekena. A v jeho
slovech - "stokrát bys byla člověkem, navždy
jei spjata ve jhu svém, byt stokrát měl tě
člověk rád, navždy tě nemůže opoutat" - tuším
kletbu moderní ženy, dnešní Rusalky.

A ještě slovo k předchozím stránkám :

rád se nechám unést jakoukoliv odvážnou vizí,
jeť se nebojí odpoutat od střízlivosti poze-
nění, ať je to Nietzsche, Exupéry či fante-
stický realismus oněch dvou Francouzů. Vědecky
však v prvé řadě hlásají pro rozum. Ovšem je-
jich závěrečné přiznání se k lásce máne přímo
fascinauje : POTKÁNÍ, POZNÁNÍ, PÁLNÍ s ŽOSTÁNÍ.

=====

Bettěk, Hejčánek, Rejchert - tři přední pražští intelektuálové - z nichž dva jsou filozoficky vzdělaní evangelíci a jeden ateistický socialista, napsali loni ve formě dopisů své vyznání na téma "Křesťanství v dnešním světě."

Pro mne, který se ve srovnání s nimi považuje za laika ve filozofii, teologii i politologii, jsou jejich dopisy nesporným zážitkem i zdrojem poučení, ale v některých bodech i provokující výzvou. Nechci - prozatím - uceleně se pokoušet formulovat své ateistické stanovisko, i když od svého dětství, když jsem se odklonil od Boha vlivem tradiční, farizejské výchovy a prostředí, v němž jsem vyrůstal, jsem ateista, a to se stále stoupející jistotou i tendencí tak, jak se postupně seznamuji s dlouhou náboženskou vírou v lidských dějinách i v naší společnosti i v mém osobním životě.

Už dávno vím, že každý vskutku věřící má přede mnou jednu velkou výhodu. Aniž by se v životě příliš filozoficky namáhal, věřící v nějakého boha, má schopnost snáze se vyrovnávat s životními otřesy, zejména se smrtí. Stále mne - kolem padesátky - a jistě ještě bude stát mnoho myšlenkového úsilí, abych bez víry v boha, tedy bez víry v posmrtný život - i když jsem i taková náboženství, jež v něj tak docela nevěří - odešel z tohoto světa tak klidně jakověřící. Neboť ten odchází s nadějí, že si svým příkladným životem na zemi připravil svůj život posmrtný v ráji. Mně, nevěřícímu, je dána pouze možnost uspokojení, že jsem nežil nadarmo a o svou "nesmrtelnost" se

možu postarat jen tak, že ještě ze svého života
ROZDÁM VŠE, CO ROZDAT MOHU. Pochopitelně, že
tím nemyslím v první řadě statky hmotné.

X Jako přesvědčený ateista plně docenuji přínos křesťanství pro naši evropskou civilizaci a kulturu. A za celý život jsem se nepotkal s přesnější, pravdivější, výstišnější a objektivnější výpovědí o tomto křesťanském vkladu do naší kultury, než jsou slova Václava Černého, jež nyní budu volně reprodukovat. Volně proto, protože mnozí z Vás mne přesvědčili, že sloh a formulace prof. Černého jsou laikovi jen velmi těžce srozumitelné. Jeho jazyk je totiž jazyk vědeckého historika a přísněvým, že mne jeho způsob vyjadřování doslova fascinuje nejen výstišností a věcností, ale i vskutku mistrovským zvládnutím krásy českého jazyka. Je to řeč mistra, odborníka na slovo vzatého a lze-li namítnout, že jeho projev je pro laika těžkopádný, suchopárny či nerosrozumitelný, má to i svůj účel: do smyslu jeho slov nelze vníknout ze jedno přečtení. Je to řeč, jež se musí studovat a zažít. Tím se zároveň omlouvám, když si dovoluji jeho slova zjednodušit, protože musím respektovat, přáteli, Tvou neschopnost najít si pro toto studium volný čas.

Křesťanství vzniklo v době úpadku antického římského imperia a to v rámci židovského náboženství, jehož uzavřenou, sektářskou povahu Římané nesnášeli. Palestina, nynější Izrael, biblický domov Židů, byla tehdy kolonií Římanů. Ježíše Krista odsoudili na smrt Římané a ukřižovali ho Židé.

Jak se stalo, že během poměrně krátké doby po Ježíšově smrti bylo pohanské náboženství starého Řecka-Ríma, věřící v celou řadu bohů a bohů, antický polyteismus, nahrazeno židovským náboženstvím monoteistickým, vírou v jediného Boha, Hospodina, stvořitele a Ježíše ?

Náboženství antického Říma bylo pohanský kult, který se už dávno stal pouhou záležitostí státní administrativního rituálu, ale velmi nedpíně ukázel potřebu náboženské vroucnosti. Občasný vztah vidíme dnes kolem sebe, kdy státní administrativní rituály sahají, ale vností i voleb se dostávají do podobného rozporu s potřebou občana po kulturním a politickém vyžití. Černý říká, že "náhrada antického polyteismu dávno ležela v logice věci, sem náboženský vývoj helénsko-latinské antiky tihl."

Tato tendence k jedinému Bohu měla svou oporu i v tehdejší rozumové, racionální filosofii, jejíž vývoj směřoval k představě jediného zdroje racionálního řádu světa, zahrnovaného pod pojem LOGOS. Odpovídalo tomu i tendence politického státního zřízení, idea univerzálního Římského imperia, idea "iuris Romani" /Římského práva/, jediného a všeplatného, zakládajícího jednotnou civilizaci společného Římského občanství.

Hlavním, vskutku převratným přínosem křesťanství je však založení NOVÉ MORÁLKY. Tato nová morálka má sice původ ve starozákonním židovském náboženství - desatero božích příkazů avšak Hospodin Mojžíšovi - a nadále židovského Boha uznává, ale zbavuje ho jeho židovské "příslušnosti" i "vyvolenosti", jež dosud byla šetrlivě vyhřežena jediným Hebrejům, propůjčuje jí všekrámu slověščenstvu, čímž obecně lidskosti, lidskosti žida vedle našida, otrocka vedle občana, přisuzuje všeobecnou důstojnost.

"Pro tohoto nového Slováka Kristus zároveň razí i novou mrvnost etosu tak nedosažitelně vysokého, tak všestrenného, tak v dosavadních kulturních podmínkách tak nepředzvěditelného, platnosti do budoucího času tak neomezené, tak soupodstatné s obsahem vrchovaté lidskosti povýšené na absolutní hodnotu, že pro sebe

plným právem mrevní evidence /průkaznosti/
mohl vindičovat /přisvojit si/ kvalitu zvláštního
vyslance a pověřence božího či jak sám říká,
"božího syna".

Antické mrevnost byla statická; v podstatě
záleželo v tlaku, jímž na člověka naskláhala
obecná pospolitost v zájmu svého trvání a zde-
ru, být mrevným ukládala člověku jeho společen-
ská soudržnost, sama lidská přirozenost, poně-
važ už tehdy člověk nemohl a nedovedl žít
uspokojivě a na vyšší jinak než ve společnosti,
v obci. Žít společensky přinutila člověka sa-
ma příroda. Zrovna tak statické a zavřené bylo
i antické náboženství, které neznalo skuteč-
ných mystických citů a záleželo výhradně ve
zhožňování "společenskosti ohtěné přírodou".

"Křesťanství radikálně dokořán otevřelo a
zároveň dynamizovalo jak mrevnost, tak i ná-
boženství a se tím účelem je zvaněťnilo: obec
rozšířila na celé lidstvo, společnost pojelo
jako společenství všech živých, minulých i
budoucích, mrevní závaznost působící tlakem a
zvykem proměnilo ve výzvu, emotivní vanět a
apel, jež k nám vysílá hrdlinský příklad lás-
ky, které přírody a přirozených možností
zhusta neobá."

"Antický člověk byl tvor pozemský a svět-
ský, nový je na zemi a na světě se vším po-
zemským sice ponechán, ale zároveň i ze světa
vyvrácen, neboť je povolán kvěštností. Antic-
ký člověk měl domov a byl občanem své obce,
novému domov a obec sčítávají, ale zároveň je
i lánán, aby je opustil /neboť jeho pravým
domovem je církev boží/." Antický člověk žil
výhradně ve svých lidských dějinách, kde se
jedine mohl a směl uplatnit a proslout. Kris-
tus sice dějiny uznává, věšť sám do lidských
dějin "vetoupil", narodil se, žil a zemřel ja-
ko člověk a přičítá tedy dějinám význam a
mysl. Zároveň se však čemřil jenom s tímto

pozemským životem spokojit, vyhlásil jeho nečestnost a pozemský život člověka, tedy lidské dějiny, určil na poslední soud, kde u každého jednotlivce bude zvaženo a posouzeno, jak se ve své pozemské pouti osvědčil. "Historie je tedy zároveň uznání i popření, je zároveň životem i smrtí, smrtí, kterou musíš podstoupit, aby ses znovu narodil, je životem, ba dokonce jediným životem, v němž si můžeš "zasloužit" života znovuzrozeného pro věčnost."

"Antický člověk byl tvor rozumový, novému rozum zůstává, aby se jím na světě spravoval, ale zároveň se má s rozumem dopustit i nerozum, pochránout vším a následovat Pána. Antický člověk si kládł za cíl žít v souladu s přírodou a přirozeně, nový si na svět přináší svou přirozenost, ale pokládá ji za zkaženou Adamevým dědičným hříchem, tj. svou "lidskost" a musí se proto snažit, aby svou "přírodu", tedy své lidské poklesky a hříchy, aby svou lidskou nedokonalost SPASIL čili zároveň popřel i zachoval v podobě věrnosti svému božskému vzoru.

To tedy znamená, že křesťanstvím vchází do naší kultury PARADOX. Kterékoli dosavadní kulturní skutečnost je pro další vývoj člověka sice zachována, ale tak že se nejprve zásadně popře, než se znovu objeví ve vyšší rovině, to jest ve své ideální podobě v životě posmrtném, v království božím.

Nový křesťanský člověk zůstává i nadále římským občanem, "dává císaři, co je císařovo", ale kromě toho, že žije civilně podle rozumu a ve shodě s právními zřízeními římským a je poslušen veřejného zákona, žije i univerzální LÁSKOU a to už nejen ke svým spoluobčanům, ale k bližnímu člověku vůbec, miluje ho jako sebe samého, ba miluje tak dokonce i svého nepřítel.

"Heléní vytvořili lidský ROZUM, Řím lidské PRÁVO, křesťanství lidskou LÁSKU."

Podstata celého křesťanského mysticismu je v tomto slově : Bůh je Láska. Pak i člověk z této lásky vzešlý je láska a i celý vesmír je jen hmotná tvářnost lásky.

Jinými slovy člověk v Řecku založil kulturní lidskost na rozumu, Řím rozšířil pojem kulturního člověka o jeho občanství a o rozměr jeho nezadatelné univerzální právnosti, křesťanství dosavadního člověka povýšilo na osobu nezadatelnou milostně a svatě, čímž hodnotu lidského jedince učinilo hodnotou absolutní. "Každý jednotlivý člověk, i ten nejmenší, je synem božím, pro každého zvlášť zemřel na kříži Syn. Lidský jedinec se v křesťanství stává duchovním i mravním SAMOUCHEM", věčnou hodnotou, středem vesmíru.

Středověcí křesťanští teologové /sv. Augustin a sv. Tomáš/ přepracovali v tomto smyslu i pojem státu a státnosti. Stát se stává pozemskou obcí boží. Tak se opět objevuje křesťanský paradox : obě vlastnosti státu, pozemský i boží, se současně vylučují i nevylučují a platí obě. Vyjadřují dvojí povinnost státu : organizovat lidskou společnost tak, aby člověk žil i právně /Řím/ i správně /Kristus/, čili aby dosáhnul i možného pozemského štěstí i náležitého řádu a mohl sice nebývat mravních zásluh, jež mu na věčnosti seručují věčnou radost.

Potud Černého výklad. -----

Tento nejvýstižnější a nejstručnější popsaný přínos křesťanství pro naši dnešní kulturu nebude popírat žádný stáista, i kdyby lze zajisté vznášet spoustu námitek. Vůbec se o to nemíním ani pokoušet, protože jsem si dobře vědom toho, že pro jakoukoliv polemiku tohoto druhu je nezbytně nutné důkladně prostudovat dějiny starého Řecka a Říma z přímých pramenů i následujícího křesťanského středověku - a tento předpoklad u mne zatím chybí.

Natolik si však už troufám být zasvěceným laikem, že dobře vím, že každý historický pohled do minulosti se může jen více nebo méně blížit objektivní skutečnosti, což nejlépe vidíme na dnešní své "historické" zkušenosti s tímto stoletím, v němž žijeme. Člověk totiž není ještě svým rozumem schopen naprosto objektivně a úplně posoudit i samu dnešní společenskou situaci, v níž přímo žije. O jednom a totéž státnímřízení lze hovořit tak rozporuplně, že z pohledu jednoho člověka je to systém nejvýše demokratický, z pohledu druhého doslova fašistický. A oba mají svou částečnou pravdu. Jak tedy potom si troufnout posuzovat lidskou společnost před dávnými tisíciletími, kdy nám tomu navíc chybí vlastní nežitá zkušenost.

Nikdo z nás nemá v životě tolik času, aby dokázal všechno sám prostudovat. Jen pro malý úsek naší společenské složitosti se můžeme stát odborníkem. V tom obvyklejší se musíme spolehnout na údaje druhých a svou soudnost.

Takto spoléhaje na druhé i na sebe, troufám si tvrdit následující :

Slyším-li slovo "křesťanství", rozlišuji tři významy tohoto pojmu. Jednak náboženství jako osobní víru v Boha a z něho vyplyvající mravní zákon, podle něhož mám zde žít. Jednak theologii jako vědu o církevních dogmatech a výklad náboženských pouček. Jednak theokracii, politický systém církevní vlády nad světem.

Náboženství je pro mne totéž co Filozofie. Teologie je speciální věda, která má mnoho společného s filozofií, avšak její liturgické a teosofické problémy většinou filozofy nezajímají. Teokracie patří - pokud vím - už jenom do historických relikvií, protože kromě Vatikánu v žádném státě na světě už církev nemá přímou politickou moc.

Jsem přesvědčen, že tak jak v průběhu lidské historie přibývá a stoupá rozsah lidského poznání, tak klesá ve společnosti význam křesťanství a vůbec náboženství. Nikde nemůže vyhloučit, že se někdy v budoucnu tento poměr neobráť. Rozhodně by to však byl následek nějaké revoluční nebo katastrofální změny v lidském myšlení i v politickém uspořádání.

Vliv jakéhokoli náboženství na moderního člověka považuji převážně za zjev negativní. Nikomu však nemíním své přesvědčení vnucovat a dokonce se omezím, vlastně jsem docela o tom přesvědčen, že pro naši dnešní kulturu je mnohem platnější ten člověk, jenž horoucně žije náboženským životem, než člověk bezbožný, jehož filozofie je pouze jeho osobní prospěch, jedním slovem měštek socialistický stejně jako kapitalistický.

Jsem velice rád, že jeden z Vás, mých přátel věřících, už před měsícem vyhověl mé prosbě a napsal mi o svém vztahu k Bohu dopis a dal mi svolení, abych Vám jej tlumočil. V příštím zastavení Vám alespoň zkráceně nabídnu obsah dopisů pražských přátel, o němž jsem se zmínil na začátku. L.

X X X X

Březen 1979

Milý Luboši,

byl bych rád, kdyby se mi tímto psaním podařilo nejen založit, ale hlavně v budoucnu udržet tradici "listů Lubošovi"; chtěl bych se jimi pokusit reagovat na některé podněty /či provokace/ z našich diskusí i z různých materiálů, kterými mě tak štědře zahrnuješ, doufám, že to všechno /včetně Tvých dopisů/ postačím pře-

říst, že nad tím budu mít čas přemýšlet a že
 na to zareaguju. Setvrđím, že by mě to nebevalo,
 že právě naopak; sám jsem se v dobách dávno mi-
 nulých pokoušel studovat filozofii /včetně ve-
 derní univerzity ML/ a obory příbuzné. Zrada
 je pouze v tom, že jsem se v této oblasti vět-
 šinou nikdy nedostal dál, než právě jen ke čte-
 ní /a to není studium/, nikoliv k tomu, abych
 našel čas o problémech v delším časovém úseku
 přemýšlet a hlavně pak výsledky svých úvah, je-
 dnoznačně a přesně formulovat. Schválně jsem
 teď použil slova "jednoznačně a přesně": moje
 povolání mě ze ta léta naučilo jistému způsobu
 vyřčení s práci a pojmy, které nemejí nic spo-
 lečného s filozofií, naučilo mě vztahy mezi
 pojmy a kategoriemi /či veličinami/ popisovat
 jednoznačně platnými závislostmi. Naučilo mě
 také snaze vyjedřovat se co nejstružněji, nic
 zbytečně "neckecávat". A teď si uvědom, že jsi
 mě zahrnul záplavou slov vytvářejících důmyslné
 a mnohdy jistě efektní konstrukce :ale prá-
 vě jen konstrukce ze slov, jejichž význam, smy-
 sl či hodnota mále být u každého "konstrukté-
 ra" jiná. V tom smyslu jsem v této oblasti "ci-
 zinec", neoborník, navíc neoborník s nedo-
 statkem času /byť i s dobrou vůlí/ k tomu,
 abych se dokázal soustředit a pustit z hlavy
 problémy zaměstnání či všedního života a krát-
 kodobě se "přesaltovat" /bez dlouhého cviku
 čtením a studiem/ z exaktního oboru na obor,
 který by vřeloval možná ještě přesnějšého vy-
 jedřování než ten "exaktní", ale také obor,
 který ve snaze /možná marné/ po přesnosti u-
 pedá do mnohamluvnosti. Tolik důvodem; ale ne-
 ber to moc vážně, je to spíš mnohamluvná omu-
 va, že jsem z toho všeho četl sotva 10 procent
 a že jsemkrátke ve filozofii čítalant /mož-
 ná i jiné/.

Chci čes napsat pár řádků na tése křesťanst-
 ství, které, až je to s počivem, neustále pro-
 vokuje a nedá spát právě nekřesťanům, i když

by mělo provekovat především "křesťany", aby odstranili ty uvozovky u sebe a svým příkladem to "než" u těch druhých.

Své poznámky bych si dovolil rozdělit na úvahy zhruba kolem těchto otázek a problémů :

- 1/ Jak chápou křesťanství /pokus o definici/ a jak vidím jeho poslání /či postavení/ ve světě /jedno jestli minulém, dnešním či budoucím/ a jaký by dle mého názoru měl být postoj křesťanů ke světu /společnosti/.
- 2/ Diskuse mezi křesťany a ateisty.
- 3/ Otázka pasivity křesťanů a postoj křesťanů k utrpení.
- 4/ Budoucnost křesťanství.

Než se do toho pustím, chtěl bych ještě poznamenat, že díky delšímu časovému odstupu od naší poslední debaty vedené na základě čerstvé četby /už jsem to teď znovu nečetl/, nemůžu možná někde mluvit k věci, budou to spíš variace na dané téma.

I.

Tedy především křesťanství nepovažuji za filozofický systém, ale za náboženství, nebo /nelíbilo-li by se Ti toto nemoderní slovo/ za učení určující vztah člověka k Bohu, to je jeho primární význam pro člověka /jednotlivce, osobu/, který věří, nebo který je ochoten věřit. Kristus v evangeliích se neobrací ke společnosti jako celku /nebo dokonce k její vládnoucí či duchovní elitě/, ale k lidem jako k jednotlivcům a vyzývá je, aby činili dobro, aby byli dobří a dává k tomu podrobný a vyčerpávající návod a příklad; pochopí-li lidé jako jednotlivci jeho učení a budou-li se jím řídit, stane se /má možnost se stát/ i společnost jako suma jednotlivců lepší; budou-li jednotlivci dokonalí, bude dokonalá i společnost /bez ohledu na vlastnictví výrobních prostředků/.

A v tom vidím sekundární význam křesťanství /s obecně každého - snad s jistou nádešzkou - náboženství/ pro člověka i pro společnost. (Diskuse o souštu nul je dle mého názoru nesmyslná s je založena na nesprávném pochopení či výkladu některých míst bible./ Pevností všech křesťanů je právě usilovat o dobro společnosti jednak anhou o vlastní dokonalost /jak vnitřní, směrem, nebo s pohledem na dokonalost boží, tak vnější, směrem ke svým bližním v morální rovině/, jednak angažovanou spoluprací při "formování hmotného světa" /to je snad nejobecnější, byť i trochu abstraktní formulace/, kteroušto činnost mají /nebo měli by/ považovat za pokračování tvůrčí činnosti boží; v tom smyslu není Geneze skoučena, ale trvá.

Podle mého názoru /to už do tohoto bodu tak docela nepatří/ nelze vybudovat trvale dokonalou /nejen čokonale fungující/ společnost /společenský systém/ bez anhy /upřimé a prakticky realizované/ o zdokonalení člověka jako jednotlivce, o jeho vnitřní zdokonalení. Protože právě toto vnitřní zdokonalování člověka postupuje pomaleji než rozmach naší /bohužel/ technologické civilizace, má lidstvo pořád potíže s vytvářením svých společenských systémů. Je paradoxní vlastně ta skutečnost, že společenské systémy nejhranějších odátů se v zásadě snaží křesťanství potírat, et již ideologicky, či lákadly konzumního způsobu života, nebo nezaměstnaností a bídou. Ise jistě negítout, že byly doby, kdy tvořilo křesťanství /nebo i jiné mono-teistické náboženství/ přímo proklemovný základ společenského systému z /v současně době se o to pokoušejí šité v Iránu/, ale právě ono výše zmíněné

zpořádování procesu "očišťování" psychiky člověka od "zákona džungle" v člověku /to jsem formuloval umyslně tak vznešeně, měl bych i středověkou, zcela lapidární formulaci/ způsobily, že tyto systémy zklamaly a zklamávají a jsou nekrozovány jinými, pokrokově se tvářícími a tyto, nemají-li zklamat, musí chtějí nechtějí násilím nutit lidi /kapitalisty i proletáře/, aby si osvojili aspoň některé prvky evangelijní dokonalosti /pokoru, trpělivost, ohledy ke druhým, přednost zájmu celku před zájmem jednotlivce, poznání, že všechno je "marnost nad marností"/. Tedy bych si jako věřící člověk dovolil na závěr tohoto bodu konstatovat poznámku : i ateismus a materialismus seřadil Bůh do dějin lidské společnosti s určitým, nám zatím nepochopitelným, záměrem, ale s cílem zcela jednoznačným : učinit člověka dobrým.

II.

K tomuto bodu toho moc nenepíšu. Domnívám se, že diskuse mezi křesťany /různých konfesí/, nebo obecně mezi věřícími /i nekřesťany/ a ateisty /nejrůznějších vyznání/ by mohla být užitečná a pokud je mi známo, ve světě čile probíhá, jenže my se o ní toho moc nedovíme. V podmínkách současného stavu civilizace, kdy bude nutno stále víc problém řešit globálně, je i nutná. Pájde ovšem o to, o čem se bude diskutovat a kdo bude diskutovat. Neznám podrobně nic o tom, co se děje v tom směru ve světě. Z toho, co jsem si přečetl /diskuse u nás/, jsem nabyl dojmu, že jeden mluví o koze a druhý o voze, to za prvé; za druhé se vede diskuse na velmi úzké bázi, diskutují odborníci dajme tomu kvalifikovaní a fundovaní /ať moc, jsou na to pyšní/, ale chybí jim styk s praxí /odborně by se řeklo s pastorační i misijní činností u duchovních a s publikační

či přednáškovou - "osevřetovou" - činností u laiků/. Pokud by se o něčem mělo diskutovat, pak tedy ne o budoucnosti křesťanství, či o významu modlitby či utrpení z toho neb onoho hlediska, ale o tom, jak mohou křesťané i steizisté společně /nebo každý zvlášť/ přispět k "produchovní" společnosti /i když jedni považují ducha za prvotní tvůrčí princip formující hmoty a druhí za "výpatek" hmoty/. Toť vše.

III.

O křesťanství se tedy často tvrdí, že vede člověka k pasivitě : k trpnému snášení trestů a příkoří, které mu činí "hříšný" svět a k trpnému snášení, či dokonce vyhledávání fyzického utrpení. Obraz opravdového, pozitivního křesťana se mnoha lidem stotožnil s obrazem pohublého askety a očima upřenými k nebesům. A toto tvrzení hlásají lidé, kteří třeba nadšeně pěstují jógu /jeden z typů orientální askese/, nebo se aspoň snaží držet rad dr. Doležky a zapojují se do akce "Buď fit", nebo kteří se s nadšením účastní různých ideologických "duchovních cvičení" neboli exercicií, čili pěstují v jádru rovněž jakýsi druh askese s cílem osobně se zdokonalit tělesně i duševně. Nechci tuto myšlenku dále rozvádět dvehami o askesi jako o metodách potlačování Tvého "zákonu džungle" v člověku /jediné tam je nutno tento zákon hledat a "vymítat", ne v přírodě či ve společnosti/. Řecká kalokagathia byla rovněž jednou z těchto metod. Křesťanská askese /pokud je člověk ochoten si něco přefixit/ nechce v konečném cíli nic jiného, než právě pěstovat v člověku určité ctnosti /prospěšné i pro společnost/, uží ho sebeovládání a zřetelnivosti v oblasti tělesné i duchovní. Toť vše za prvé.

Podívejme se teď na tu pasivitu : bylo by především potřeba se dohodnout na definici, na tom, co kdo pod tímto pojmem rozumí, jaký postoj nebo chování člověka v určité konkrétní situaci se mu zlíbí tímto pojmem označit /ať

už v kladném nebo záporném smyslu/. Myslím si třeba, že kdyby bylo mezi lidmi více vzájemné tolerance /tedy více pasivity v uplatňování vlastních, třeba chybných názorů, více pasivity ve vztahu k sobě samému, k vlastní pohodlnosti, touze po moci a hmotných statcích a počítech/, bylo by méně rozvrácených rodin a opuštěných dětí, bylo by méně hladu, bídy a terorismu. Definuju tedy smyslně vlastně "aktivní", angažovanou pasivitu v chování člověka k člověku. K takto chápané pasivitě tedy křesťanství člověka dle mého názoru vyzývá. O dopadě takto praktizované pasivity na společnost jako na sumu jednotlivců už byla řeč v bodě prvním. Záleželo na hloubce a úrovni duchovního, vnitřního života křesťana, aby se ei vědom pomíjejenosti a nicotnosti tohoto světa, ei našel v té které situaci svou míru pasivity; aby světem pohrdal /včetně vlastního života, je-li to nutné pro záchranu bližního/ a přitom ei byl vědom toho, že krása tohoto světa je tu pro jeho smysly, pro jeho touhu po poznání a po radosti, ale i pro jeho ruce a rozum, aby tento svět přetvářel k lepšímu. Někdo se v určité situaci vypne k heroismu, někdo zůstane u "pasivního" nečinného zlému. Křesťanství rozhodně nikoho neučí zbabělosti: Kristus z Golgoty nezběhl, ale nechal se tam se svým křížem dobrovolně dokopat.

Po tom, co jsem zatím napsal, není snad nutné podrobně rozebírat vztah křesťana k utrpení. Smyslně jsem se až dosud vyhýbal jakýmkoliv metafyzickým argumentům ozdobeným případně citáty z bible. Čteme-li evangelia, vidíme, že Kristus během svého působení závažně lidi fyzického i duševního utrpení zanechal a dokazoval jim, že toto utrpení bývájí často důsledek jejich zvráceného způsobu života, jejich nelásky jednoho k druhému. Ostnatě péče o nemocné, vdovy, sirotky a vězně je křesťanský výdlek. Křesťanství ovšem učí člověka dávat utrpení

/když už se ho nešlo s pomocí vědy či strany
 a vlády zbavit/ metafyzický smysl, uří ho chá-
 pat /na Kristově příkladu/ smysl oběti, uří ho
 /či dává mu sílu/ obětovat toto utrpení za ji-
 ná, třeba nehodné oběti. Tento argument je při-
 rozeně smyšlný člověku zaslíbenému pýchou a so-
 bectvím, ať už je to ateista, nebo "křesťan".
 Jako křesťan chce doufat, že pro někoho je tato
 smšlnost dočasná. Ostatně jsme se už na toto
 téma bavili a napsal jsem Ti svou představu
 /či model/ "silového pole" utrpení v dějinách
 lidstva postřekujícího vývoj v morální rovině
 kupředu. Tolik k tomuto problému.

IV.

Já osobně nemám o osud křesťanství obavy
 /mohl bych z evangelia citovat proč, ale takový
 argument by nemusel být pro každého platný a
 pak tu to může být stejně jedno/. Spíše mám o-
 bavy o osud národa /národů/, které se křesťan-
 ství zřeknou /a pohodlí, strachu, z předřenosti,
 z pýchy/. Je jistě pochopitelné, že církev mu-
 sí v každé době najít vhodný jazyk, vhodné me-
 tody výchovy člověka /zase jako jednotlivce/
 a metody vlivu na lidskou společnost. Na vy-
 myšlení těchto metod jsou chytřejší a povole-
 nější hlavy /viz také bod 2/ než my dva.

Tím bych mohl zatím skončit. Závěrem snad
 ještě poznámku o vztahu mezi výchovou a vzdě-
 láním. Mám dojem, že přeceňuješ význam vzdě-
 lání a vidíš v něm klíč k tomu, aby se člověk
 stal dokonalejším. Ale člověk musí být ať už
 dobrovolně nebo násilím vychováván /ideolo-
 gickým, ekonomickým nebo "právním" tlakem/.
 Křesťanství má právě "spracovat" člověka tak,
 aby tento tlak mohl být minimální. V této sou-
 vislosti bych mohl zakončit citátem : je to
 1. list sv. Pavla Korintánům, kap. 13, verš 1. a 13.
 Přechti si to.

PŘEČTEŠ JSEM SI TO :

Kapitola 13.

První Epištola sv. Pavla k Korintským

CHVÁLA SVATÉ LÁSKY

1. Bych jazyky lidskými mluvil i andělskými,
a lásky kdybych neašl, učiněn jsem měd
zvučící aneb zvonec znějící.
2. A bychí měl proroctví, a povědom byl vše-
likého tajemství i všelikého umění, a kdy-
bych měl tak velikou víru, že bych hory pře-
nášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem.
3. A kdybych vynaložil na pokrmý všechna sta-
tek svůj, a bych vydal své tělo k spálení,
a lásky bych neměl, nic mi to neprospívá.
4. Láska trpělivá jest, dobrotivá jest, láska
nezávidí, láska není všetečná, nenadýmá se.
5. V nic neslušného se nevydává, nehledá svých
věcí, nepouzí se, neobmýšlí záho.
6. Neraduje se z nepravosti, ale spolu raduje
se o pravdě.
7. Všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje,
všeho trpělivě čeká.
8. Láska nikdy nevypadá, ještě buď že proro-
ctví jsou, ta přestanou, buď jazykové, ti
utichnou, buď učení, to v nic přijde.
9. Z částky zajisté poznáváme, a z částky
prorokujeme.
10. Ale jakž by přišlo dokonalé, tehdyť to, což
jest z částky, vyhlazeno bude.
11. Dokudž jsem byl dítě, mluvil jsem jako
dítě, myslii jsem jakodítě, smýšlel jsem
jako dítě, ale když jsem muž, opustil jsem
dětinské věci.

12. Nyní zajisté vidíme v zrcadle a skrze podobenství, ale tehdyž tváří v tvář. Nyní poznáváme z částky, ale tehdy poznám, tak jaké i známostí obdařen budu.
13. Nyní pak zůstává víra, naděje a láska, to tré, ale největší z nich JESTLI láska.

X X X X X

Milý příteli,

už nejméně desetkrát ze uplynulý měsíc čtu Tvůj dopis, nemožnou chvíli o Tobě přemýšlím - a ještě i dnes vážím a odpovídám :

- abych Tě neuresil
- abych Tě neodradil od další debaty,
- abych v Tobě pochopil, i to co nespíš,
- abych nevypadal, že Tě chce zviklet ve Tvé víře,
- abych nezlulil o koso, když Ty o voze.

Trochu smyslně jsem Tvému dopisu předsadil dvahu o významu křesťanství pro naši kulturu. Snad Ti to slova naprosto nespíš, jako mnohmluvná, i když vědecky exaktním slovník přesně definovaných pojmů ještě dlouho nebudou mít nejen lidé, ale sni společenské vědy k dispozici.

Je proto jen a jen na nás, kteří rozmlouváme, abychom se nechytali za slovo a význam svých slov si trpělivě vyjasňovali.

NÁBOŽENSTVÍ :

Je pro nás Filosofii věřícího v Boha. Ale i já - steleto - jsem věřící. Navěřím však v Boha, posmrtný život, nemám rád mystiku litanií, ale zbožňuji POEZII Bible i chrámových zpěvů a hudby; pohané oběti a rituály, stejně ně jako církevní zpovědi, přijímání, biřmování a pod. jsou pro nás přežitky věků minulých.

Stejnými přežitky jsou pro mne moderní kulty
průvodů, transparentů a jiných řádů a neřádů,
kádrových dotazníků a stranických prověrek.

Moje ateistická víra nevěří v žádného Boha,
ani boha, anibáňke - věří jedině v ČLOVĚKA.
Otázku proč jsem se narodil ochotně přenechám
tomu, koho baví o tom přemýšlet a vymýšlet ne-
táfyzické hypotézy. Život člověka pro mne za-
číná okamžikem početí a nenávratně končí jeho
smrtí. Až mne jednou /kdyby/ věda přesvědčí o
mé existenci před mým narozením a po mé smrti,
rád rozšířím svou znalost světa a člověka o
tuto zajímavou pasáž. Do té doby pro mne ne-
existuje nic před a po mém životě.

Moje náboženství VĚŘÍ a VÍ :

- že musím nést plnou odpovědnost za celý
svůj pozemský život a že jsem nejvíce odpově-
den sobě samému, svým nejbližším i společnosti,
v níž MUSÍM a CHCI žít,

- že MUSÍM a CHCI pro společnost i pro sebe
pracovat, nejen sbych se uživil, ale abych byl
společnosti co plátný a přitom CHCI a MUSÍM
prožívat tvrdí radost ze své práce - tu ra-
dost z práce jsem si dokázal osvojit, i když
jsem šest let nakládal tuny a tuny kamení a
rozvážel je po republice,

- že MUSÍM a CHCI nejvíce ze všeho milovat
svou ženu, své děti a sebe samého, neboť tak
tomu chce řád přírody a zachování života - i
jeho lidský rozvoj,

- že MUSÍM a CHCI podrobit se mnohé omezu-
jícím společenským zákonům, bez nichž by ži-
vot ve společnosti - protože jsem "hříšný" -
nebyl možný,

- že ale MUSÍM a CHCI mít sám v sobě a před
sebou poslední slovo o tom, co je mravné a co
nemravné, co dobré a co zlé,

- že MUSÍM a CHCI rušit svým životem ze

každé slovo i každý čin, který je v rozporu s konvencí či platnými zákony, o nichž se nedomníváme, že jsou správné či spravedlivé,

- že MUSÍM a CHCI nést plnou odpovědnost za vše, co vykonám či nevykonám na CIZÍ rozkaz - neuznávám výmluvu ani posledního vojáka, že střílel na rozkaz - to je nedůstojné člověka dvacátého století,

- neuznávám ŽÁDNÉ NEZADATELNÉ LIDSKÉ PRÁVO pro člověka, který za ono právo nechce ručit svým životem.

Snad jsem ještě něco podstatného zapomenl, ale to je můj ateismus, mé náboženství, má Filozofie, moje víra v ČLOVĚKA, tak si představuji ZÁKON DŽUNGLE na nešikulturní úrovni.

Nikde se mne nemůže sejmut zou odpovědnost za to, kdy musím a chci respektovat zákony společnosti a kdy musím a chci proti těmto zákonům - ve snaze o jejich zlepšení a lidský pokrok - respektovat svůj vnitřní zákon mravní, který musí být stále v rozporu se zákonem společnosti, musí být dál a výš, neboť jinak by lidský život degeneroval a posléze vymřel.

MRAVNOST ~~NEUSTÁLE~~

Mravnost je dvojího druhu :

1/ vtělená v zákony společnosti, jež je nutno zachovávat, aby společnost mohla existovat a současně je třeba NEUSTÁLE vyvíjet snahu o jejich zdokonalení, překonání,

2/ můj vnitřní zákon mravní, moje desatera - viz výše.

Desatero božích přikázání bylo v době svého vzniku historicky prvním známým pokusem o společenský zákoník. Dnes je zastaralé, nedostatečující a neslouží lidskému pokroku a vývoji. Bohužel - kolik je ještě lidí, kteří svým společenským postojem by se lépe hodili do doby

Mojžíšovy než do dnešní ? Většina ?

Také si nejsem jist, zda dnešní obecná mravnost - nikoliv zákon společnosti, ale lidský morální právek a právek - není vcelku horší než v době Mojžíšově.

V čem se tedy nyní dva lišíme ?

Nejím podstatné, zda Ty věříš v Boha a já ne, zda Ty věříš, že člověka stvořil Bůh a já uznávám jen darwinovský zrod a vývoj života na této planetě. Nerozhodující je i otázka posmrtného života a j.

Ovšem - POKUD žádný z nás nemíní pro tyto naše rozdílné přesvědčení toho druhého odsuzovat a nebo dokonce zabíjet. POKUD je považujeme za naše vnitřní záležitosti, po kterých konec konců druhému nic není.

Avšak naše víry mají i společenský dopad :

- 1/ jednak v našem myšlení o společnosti,
- 2/ což se nutně projevuje i v našem chování se vůči společnosti,
- 3/ jednak v naší iniciativě o společenský pokrok.

PROTO je možné a nutné - pro dobré soužití - vzájemně respektovat své názory, ale kritizovat je, hodnotit je, případně i vyvíjet snahu o jejich potlačení, usuzujeme-li, že jejich účinek na společnost /tedy i na jedince/ je negativní.

POTOM přichází ke slovu společenská moc, která to či ono zakazuje a přikazuje. - Se vši složitostí společenské oprávněnosti a zneužívání.

Shodujeme se zejména v tom, že společenský pokrok mravní je přímo závislý na mravním růstu jednotlivců. Shodujeme se v tom, že o tento mravní růst pečovat má především každý jedinec sám u sebe, včetně svých dětí, žáků a p. dle své společenské úlohy.

NESHODNEME SE už zejména v tom, v čem vidíme
mrvní růst člověka a jaké jsou jeho PŘÍČINY.

Každá výchova - má-li být výchovou - má před
sebou nějaký cíl, ideál. Ty jej spatřuješ v
božím zákonu a Tvůj ideál má tedy ABSOLUTNÍ
PLATNOST, protože - na rozdíl od strany a vlá-
dy - Bůh ještě ani jednou nepřišel na zem své
zákony reformovat.

Můj cíl je zcela RELATIVNÍ, který se s dobou a
vývojem neustále mění.

Tvůj zákon je od BOHA, můj výhradně od živého,
konkrétního člověka. Se vši složitostí "zákonů
džungle", tj. silnější, mocnější ukládá zákony
a vynucuje jejich pokrok a změnu - opět se vši
komplikací, že silnější nemusí být totálně s
moudřejším, a že jeho mocný uloží, to později
jiný mocný zruší a změní a uloží jinak.
Moje přesvědčení je jednoznačné :

Ze všechno máš a odpovídá výhradně člověk
/jednotlivec, skupina, národ, instituce ap./.

Tvoje přesvědčení :

Člověk je jen vykonavatelem boží vůle, současně
má odpovědnost a současně nemá - viz předchozí
stať o křesťanském PARADOXU.

A teď budu jakousavý :

jak tento paradox vypadá v praxi, a to nejlé-
pe svědčí Tvoje vlastní slova :

"...i státní i materialismus zmontoval
Bůh do dějin lidské společnosti s určitým,
nám zatím nepochopitelným, záměrem, ale s
cílem zcela jednoznačným : učinit člověka
dobrým."

Z toho tedy plyne, že VŠECHNO - a tedy i fašis-
mus, i válka i vražda - je k něčemu dobré -
bohužel, jsme tak nevědomí, že záměr nechápeme.

A to je jedna z hlavních příčin, PROČ nevěřím
v Boha, a proč veškerou odpovědnost vidím jen
a jen v člověku.

Zcela jsem neporozuměl Tvé námitce, že přeceňuji vliv vzdělání /a já mluvil přece tehdy výhradně o vzdělání etickém, nikoliv technickém/, při čemž Tvůj odstavec jedné nemluví o ničem jiném než o výchově a její nutnosti pro mravní růst člověka. Cožpak ten "ideologický, ekonomický nebo "právní" tlak" je něco jiného než snaha - někdy správná, někdy škodlivá - o vyšší morální vzdělanost člověka?

Snad kdysi dávno, kdy do vesnice přijeli jednou za pět let komedianti a jinak tam lidé nevzdělali, co se děje za humny, mohlo platit, a jistě i platilo, že člověk mohl být na vysoké mravní úrovni a být zcela prostý a nevzdělaný. Ale dnes, kdy už celá zeměkoule je jen jedna částina, je společenská problematika tak složitá, a nestane se na jednom konci světa nic, co by nějak neovlivnilo každého jednotlivce na druhém konci, není myslitelné mít vysokou mravní úroveň a být nevzdělaný /humanitně, eticky/. I kdybychom se s přirozenou mravností rodili, než dospějeme, projdeme takovými společenskými tlaky, že naši mravní čistotu docela zlikvidují, pokud si nedokážeme udržet přehled a vlastní úsudek - a to je bez vzdělání, pouhým citem či instinktem, snad už dnes zcela nemožné. Konečně - pedagogika je přece věda.

Pokud jde o Tvou závěrečnou větu, že "křesťanství má právě zpracovat člověka tak, aby tento tlak mohl být minimální", jak tomu mám jinak rozumět, než že ono "zpracování" je jen a jen způsob křesťanské výchovy, žili není ničím jiným než jedním z tlaků, neboť s vírou v Boha se člověk narodí, ale je mu vtlučen do hlavy a do srdce /třeba jen vlivem rodinného prostředí/ právě tak jako je dnes vtlučen marxismus /já bych asi málokdy vlivem rodinného prostředí/. A uvěřil-li v Boha dospělý, tak zase jen pod vlivem tlaků /třeba i jen osobní tragédie či vnitřní potřeby jistoty./

Diskuse mezi křesťany a ateisty.

Až do "předposledního" slova plně s Tebou souhlasím, a ani nevidím, že by Tvoje slovo bylo vyjádřením nescouhlasu se mnou.

To jediné slovo, proti němuž protestuji, je, že diskuse BY mohla být užitečná...

Jsem přesvědčen, že ještě dlouho bude platit, že BEZ DISKUSE NEJÍ DEMOKRACIE.

Dokonce bych řekl, že bez diskuse není NIC. Ani v manželství, ani ve společenských institucích, ani ve státě, ani ve straně, nikde.

Člověk nemá zatím jinou dorozumívací možnost než svou řeč, i žetba je diskuse, buď jednostranná, jestliže člověk jen "vatřebává", nebo skutečná, když čtenář autorovi oponuje nebo přitakává.

Nevidím jinou alternativu pro vývoj a pokrok, protože opakem diskuse je NÁSILÍ. I když ne každé čabě znamená plus a ne každé násilí znamená minus.

To užce opět souvisí se vzděláním /mravním/ a výchovou, což jsou pro mne synonyma, neboť diskutovat může jen člověk, který něco ví nebo aspoň chce vědět.

Takže bez možnosti DISKUSE nemá jinou alternativu než být nemyslivá kolečka ve společenské mašinérii snahyvrhačů. Je sporné a neznámá odpověď, co je horší, tonemysliví kolečka nebo vrah, který ví, proč vraždí.

Zejistě že zákonem nelze dovolit nikomu zabíjet, to už bychom se byli dávno vyvražďili, ale nelze nikomu vzít právo na vzpouru proti zákonu, ani právo na vraždu /v nejobecnějším slove smyslu/ - vezmeme-li mu právo diskuse. Konečně - nač ty řeči ?

Cožpek kolem sebe po celou lidskou historii včetně dneška nevidíme, že právě taková je skutečnost ?

A nenamítej, příteli, že chci popírat platnost lidského humanitního dílčí od Ježíšova NEZABÍJŠ sž po dnešní světovou snahu o mír. Jsem rozhodně a nekompromisně proti TRESTU SMRTI v právním řádu společnosti. Ale nikým si nenechám vzít právo na vzpouru, je-li to vzpoura vědomá, z předsvědčení, proideál, pro mou čest, pro mé svědomí - sž po to právo na vraždu. Bohužel - neumím však ve skutečnosti zabít ani králíka.

Naše staletí jsou staletí znečistlosti, diskostlivosti, bojácnosti, opatrnosti - PROTO jsou to staletí, v nichž lidstvo páchá nejzločinnější zločiny ze celou svou historií.

Snad je mi těžko rozumět, ale HUMANITA pro mne znamená nezbytnou nutnost zákona, který trestá sebevraždu ublížení na těle, a to dost bez milosti - nikoliv však TRESTEM SMRTI. Zákon nesmí mít právo na absolutní trest, protože nedokáže - zatím - nikdy dokázat absolutní vinu. VINA je vždycky relativní, jsouc poměřována IDEÁLEM, vtěleným ve ZÁKONA. Ale od okamžiku stotožnění ideálu s zákonem zákon zastarává a je s ideálem v rozporu. PROTO každá vina je relativní.

Ale proto také bez práva na vzpouru není pokroku. Bez NEPSANÉHO práva na vzpouru ! Toto právo nemůže nikdo nikomu udělit než jedině sám sobě. Kdyby to nebylo pravda, lidská společnost by stagnovala, degenerovala, člověk jako druh by vymřel.

Zabili snad málo milionů lidí služebníci boží ve jméno Krista a lásky ze uplynulých dvacet století ? A že dnes nezabíjí ? Pochopitelně - protože nemají ani MOC, ani ODVAHU. Moc zneužili / a kdo ji nezneužil? / a odvahu ztratili.

HUMANITA má jediné řešení : DISKUSI. Zcela svobodnou, nepostizitelnou zákonem. Nemám-li toto PRAVO, beru si právo na NÁSILÍ.

To je další důvod, proč nemohu věřit v Boha. Bere mi právo na diskusi se svým absolutním zákonem, zakazuje násilí proti zákonu a běhá násilí ve jméno zákona. - 51 -

Křesťanská pasivita.

~~~~~
Jestliže kdy mluvím o negativním vlivu víry v Boha, ješ vede člověka k pasivitě, pak tím rozhodně nemyslím akcesi, toleranci, úctu k životu svému i druhému atd. Do puntíku souhlasím se vším, co jsi napsal v prvních dvou odstavcích bodu tři. Že jsi také napsal, že jediná v člověku je nutno "vymáčet" zákon džungle, to vyplývá jediná z toho, že jsi nepochopil, že pro mne onen zákon džungle u člověka, tedy i ve společnosti, znamená. Snaž po předchozích stránkách jsi mi rozumíš lépe.

Avšak, příteli, nevědecky jsi napsal lepší důkaz - a opět je to vliv křesťanského paradoxu! - kterým podepíráš správnost mého "náboženství", než-li se to podařilo mně.

V rámci přetváření světa k lepšímu - přišel - "někdo se v určité situaci vypne k heroismu, někdo zůstane u "pasivního" neodporování zlému".

Právě to NEODPOROVÁNÍ ZLÉMU, které Tvá víra v Boha

- jednak hlásá /i když jen jakoextrém/,
- jednak NEPODÍRÁ jako negativní společenský rys nebo lidskou kvalitu, ba spíš tuto vlastnost kladně hodnotí,

to je právě ona PASIVITA, kterou mám na mysli, a která je dalším důvodem, abych nevěřil v Boha, ale jen a jen v člověka, jako AKTIVNÍHO tvůrce lidských dějin, plně za vše odpovědného, co se kde na zemi děje, vyjma zemětřesení.

A konečně : ona VYPNUTÍ K HEROISMU, i když jen NĚKDY - není to vlastně přesně totéž, o čem hovořím na předchozí straně : totiž PRÁVO NA VZPOURN ? - Pokud ovšem myslíš heroismem nejen Kristovu či Husovu smrt na kříži či na hranici, ale také heroismus Jana Žižky, který přišel skutkem splnit slovo Boží, nebo tedy slovo Jana Husí.

Čili HEROISMUS PASIVNÍ - nechat se ukřižovat
či upálit - nebo i HEROISMUS AKTIVNÍ - ukřižovat
a upálit druhého ? Jestliže jen ten první -
avšak dochází důsledku ! - pak tedy Jan Žižka
byl vrah.

Jestliže namítneš, že máš právo sáhnout na ži-
vot druhého člověka, jen když jsi sám napaden
/jedinec nebo národ/, pak KDE je ona hranice,
onen moment, kdy poznáváš, že jsi napaden, ale
ještě jsi živý, abys mohl zabít první a nebýt
zabit sám ?

Společnost, aby mohla existovat, musí tuto hre-
nici stanovit tak nízko, že riskuje i mnoho
nevinných životů své policie v boji s teroris-
ty a vrahy.

To je společenský problém, který se nepodařilo
a tvrdím, že NEPODARÍ se spolehlivě vyřešit dříve,
dokud na světě budou existovat rovnocenné
ozbrojené státní moci, dokud tedy nebude tato
státní moc na světě jediná. Nemůže to sni vy-
řešit ono utopické a všeobecné přikázání NE-
ZABIJEŠ.

Je pouze jediné řešení, že musím být silnější
než příšečný vrah /jedinec anebo národ anebo
kdekoli/.

To je právě HRANICE, kde přestává platit jaká-
koliv víra v Boha, jakákoliv ideologie či fi-
lozofie a také Filozofie - pokud popírá zákon
džungle!

To není věc názoru, to je LIDSKÁ SKUTEČNOST,
ať chceš nebo nechceš a nic proti tomu nezmůže
Tvoje "vymítání zákona džungle z duše jedince".

"Vymítat" ho lze jediná tak, že s ním počítám
a přenesu ho na vyšší humanitní úroveň - tře-
ba na pole slova a ducha - než je ta dnešní,
pokrytecká.

To jen na doplnění předchozích stránek.
Askeze - zajiště, pesivita - nikdy.

Příkáz správně - definujeme si pojmy.

Tvoje "angažovaná", aktivní pasivita" - viz
Tvé příklady v závorce - je

- jednak askese, tolerance, sebekázeň atd.,
a tedy antické, křesťanské i dnešní
běžné prostředky morálního růstu, jen
v různé době s různým obsahem,
- jednak všeobecný zákon boží lásky,
apel k vyšší mravnosti /budme dokonalí,
bude dokonalá společnost atd./.

A právě tento APEL, spočítat - jak říká Černý
- BYL svého času kulturním činem, kvalitou,
přínosem, který antický statický vzor dynami-
zoval až do středověku /rytířská ctnost/.
DKS je historickou utopií, anachronismem, na
rozměry moderního člověka nestačí - stal se
marxistickou "negací".

Ty ovšem říkáš, že to není ZUB ČASU, který
tento ideál roztlačil a roznesl v prach na
na kopytech křižáků a husitů i jezuitů.

Ty říkáš, že "slé režimy", kapitalismus, stéis-
mus a materialismus", popírající a potírající
křesťanský ideál i věru, to že jsou ti pekelní-
ci, kteří mají vinnu na tom, že dnešního člově-
ka lze téměř boze zbýtka zředit pouze do tří
kategorií : - agresivního,
- zbabělého a
- lhotejného.

A zase jsme u stejného konce. Můžeme se do ne-
konačné vzájemně obviňovat, že si mylně vyklá-
dáme historii člověka i dnešek.

Čili : vzájemně se obviňujeme z

KULTURNÍHO ANALFABETISMU !

Řešení je jediné : zasvěcenější, objektivnější,
modernější zhodnocení FAKTŮ našich dějin až
po dnešek.

Protože nejsme historici - a nebudeme - můžeme
se jen spoléhat na svou soudnost a odborníky.

= 53A =

/Tato stránka v původním dopise chybí./

UTRPENÍ

*****

Přiznávám, že nechápu, v čem miodporuješ. Neřekl jsem nic více a nic méně, než že utrpení, bolest fyzická či duševní, rakovina nebo strádání mučených a vražděných, žárlivost, žal osamocení stě., není nic jiného než důsledek porážky slabšího silnějším.

Zhoubný nádor v těle, nevyléčitelná nemoc těla je právě tak porážka slabého těla, slabého živote životem silnějším - ať je to bacil, virus či smrt stářím - jako v mentální oblasti následek špatných mezilidských vztahů /hád, bída, rozvrácené manželství, opuštěná láska stě./; nevidím jiné vysvětlení, než že "silné zlo" ubližuje "slabému dobru".

Že může mít utrpení metafyzický smysl, či že ho určitě má, o tom vůbec nepochybují.

Avšak nejen to :

BOLEST - těla nebo ducha - je současně SIGNÁLEM, abych se jí vzepřel, jsem-li vůbec s to.

Pochopitelně, že představa "silového pole" utrpení v dějinách lidstva postrkuje vývoj v morální rovině kupředu.

Jenže jeho smysl nevidím jiný než že slepý zákon džungle matky přírody : JEN SILNĚJŠÍ MÁ PRAVO NA PŘEŽITÍ.

Vždyť to jen jinými slovy říkám totéž, co Ty říkáš o postrkování vývoje kupředu ! Není rozdíl mezi přírodou a naší morální rovinou - patří celá do přírody. Jen naše slepá domýšlivost nás chce "metafyzicky" stavět nad přírodu. Ale to bychom stejně metafyzicky museli stavět nad přírodu, když kudlanke nábožná sežere po souloží svého samečka.

A to si neodporuji, když tvrdím, že utrpení má metafyzický smysl. Avšak ten smysl mu dává člověk, když se snaží POCHOPIT NEPOCHOPITELNÉ - resp. když chce vidět složitost tam, kde je vše strašně jednoduché - ZÁKON DŽUNGLE.

ZÁVĚREK

=====

"Marnost nad marností" - jak jsi napsal -
neboť jen z "částky poznáváme a z částky pro-
rokuje".

Jenže s vývojem člověka marnosti ubývá a pozná-
ní přibývá - i když je naše současné poznání -
i sebe samých - jen velmi nedokonale a nedplně
- a stejně tak s našimi "prorockými" a šefi-
novanými "zákony"...

Jsem Ti velice vděčen za Tvůj dopis, protože
mne donutil k formulacím, jichž jsem se dosud
nehlas neodvažoval. Ze co jsem Ti však nejvíc
vděčen, že poprvé jsem si sám uvědomil jakousi
LOGICKOU skleбенost veškerých svých názorů,
ažho "náboženství".

Zajisté - jen neumět na jistotě !

Tvůj krásný závěr , CHVÁLA SVATÉ LÁSKY, to je
veselá KRÁSA. Krása poezie i krásná poezie ži-
vota. Ale jako podklad Filozofické víry, mo-
derního náboženství, mi říká jen málo :

POKUD bych si neodvolil malou změnu a nenade-
psal tuto epistolu

CHVÁLA LIDSKÉ LÁSKY.

Nejasně tuším, že princip lásky, v první řadě
lásky muže a ženy, že je zatím tím největším
rizikem v našich dějinách, že je to jediný zá-
kladní pilíř, který nejen že v budoucnu odolá
budoucí teorii budoucích Einsteinů, kteří
přijdou s novou a převratnou "teorií relati-
vity" člověka, ale přijde jejich čas, ale že
svou novou teorii na této lásce postaví. Že
jedině s touto Láskou lze dojít k lepšímu,
příštím člověku, který přeneseme na vyšší stu-
peň dnešní "paradox" Lásky a Zákona džungle.
Chtěl bych věřit, že podstata tohoto vyššího
lidského stadia bude v tom, že platnost Zá-

kone džungle se mu pěří omezit výhradně na pole zápasu myšlenkového a etického.

Ale to pěki věřící křesťan zajásá a řekne :
Ejhle, království boží na zemi !

... jen z částky prorokujeme...

Milý příteli, protože píšu bez konceptu, hned načisto, jinak by tyto dopisy byly i nad mě časové možnosti - může se Ti moje povídání zdát neuspořádané - třeba když v partii, kterou nadepíšu "Diskuse mezi ..." skončím právem na vraždu.

To mi musíš odpustit, píšu, jak myslím. Snaž se tedy alespoň pochopit, jak třeba právě ta diskuse s vraždou dále souvisí.

Leccos i zapomena. A tak mi vypečle ještě těchto to pár slov, které nepatří do závěru:

Jestliže říkáš, že PROTO má lidstvo stále potíže s vytvářením svých společenských systémů, PROTOŽE lidské zdokonalování postupuje pomaleji než rozvoj vědy a techniky - pak neříkáš nic, jestliže současně nevíš či neříkáš, PROČ tento lidský vývoj postupuje pomaleji.

Pak ovšem namáháš ani odpověď na marxistický výklad, který říká, že vývoj postupuje docela dobře a že totiž plynou ze zcela jiných podmínek /třídních, vlastnických a pod./ a že člověka lze změnit jen přesezením do jiných poměrů /včetně všech kombinací a odchylek a reforem a revizí a větších či menších zpětných působení "načistvby" na "hmotu"/.

Jaký je v tom paradox, že určitý společenský systém potírá křesťanství ? V tom lze vidět jen "paradox" ukřivčeného křesťana, jehož doba zbevila světské moci. Dokud byl křesťan u vesla vesle ve jménu Boha potíral hmotu - krví - čili docela "lidsky".

Avšak PARADOX SKUTEČNÝ je v tom, že SPOLEČENSKÁ
MOC je současně NUTNÁ a NEZBYTNÁ, a současně je
nutná a nezbytná proti této moci se vzepít.
PROTOŽE jsme nedokonalí, každá AKTIVNÍ, kladná
síla, v okamžiku uchopení moci, stává se REAKCÍ.
Bergier a Pauwels říkají jinými slovy totéž :
Sotva jsme, už jsme stermódní.

A kdybych já měl odpovídat na otázku, PROČ se
vývoj člověka zpožďuje po stránce morální ze
rozvojem věd, odpovídal bych zcela jinak :
PROTOŽE dnešní "zpožděný" člověk bylo staletí
vychovávan křesťansky a místo silného a zdravého
ho a odvážného člověka vlivem této výchovy, jež
v posledních stoletích přešla do vysloveného
pokrytectví, máme tedy dnes ufnukenou, pokryt-
teckou, prospěchářskou babu, která má srdce
v kalhotách místo v hrudi.

Odpusť, příteli, nechci říkat, kde je přesně ta
hranice, ale fakt je, že až do doby zcela ne-
dávno /místy ještě dnes/ byl každý Evropan vy-
chovávan podle tisíce let katolickou církví,
křesťanským náboženstvím.

Vztahy a souvislosti jsou tak složité a bohaté,
že i dnešní doba je propletena prvky pohanský-
mi, antickými, neřku-li křesťanskými a střed-
ověkými. Je nutné vědět a POZNAT, co je převlá-
dající a podstatné, třeba sociologickou imagi-
nací.

Co je náplň Kristův dobrý příklad, když
církev Krista zneužila ke své světské moci,
stejně jako dnes už lze mluvit o zneužití ko-
munistických ideálů pro moc "proletariátu".

Zjistěte že až po nějakou historickou hranici -
nedovedu ji určit ani přibližně - byla katolick-
ká výchova i katolická světská moc pokročen ve
srovnání s dobou minulou, ale dnes je přežit-
kem. Proč by také měli ze posledních sto let
sami papežové takové pilně s encyklikami a
"reformami", jen aby se snažili zachránit, co

se zachránit dš. Kam se podšle ona bývalš
ABSOLUTNÍ a VŠCHNŠ PRAVDA ?

A še novš a mladš systšmy /ššpadnš kapitalisti-
ckš a vřehodnš socialistickš/ dšlajš zase chyby
právš opššnš ? Nu, jakš dšv, vřdyt "Geneze" nemš
skončena, ale trvš" - a je-li nšjakš absolutnš
pravda, pak právš ta, še Geneze bude trvat vřč-
nš. MUSš trvat vřčnš, chce-li bšt ve shodš se
zškonem přšrody. Jinak by šlověk vymřel. Ale-
poň si stav dokonalosti v praxi neumšme zštš
představit.

Vřvoj nelze ššdnou absolutnš pravdou zastavit -
lede smrtš šlověka. A to jen vřvoj šlověka, ni-
koli šivota vřbec. Nebo už jsme tak silnš, še
bychom dovedli jadernou silou vyhubit vřškery
šivot na zemi ? Nevšm. Mořnš to je.

Jestliže se domnšvš, še jsem se do Tebe přšliš
šhavš obořil, odpust. Ale št dšláme, co dšláme,
št proklamujeme respekt vřšš názoršm druhšho, je-
jak chceme, pokud šlověk vidš, še názory druhš-
ho nejsou jen jahovnitřnš pokladem, ale majš
osudovš společenskš působenš, a je-li navíc přš-
svědčšen o svš pravdš opššnš, nedokáže mlčet, mš-
li srdce a svědomš.

Maš stejnš právo : argument k argumentu, fakt
vedle faktu. Je mi líto, kšdž napššeš - Ty, jenš
se osvojil jazyk exaktnš vřdy, bšt ne společen-
ckš - še argument "obřti pro jinšho" je přšrozenš
cmšřnš šlověku zeslepenšmu přchou a sobec-
tvšm, št už je to šteistš nebo "křestšn". Nemš
historie už dost přškladš o podobnřch "obřtech"
šteistš ? Šteista bez uvozovek mluví v tomto
přšpadš o Tvš neobjektivitš.

Přesto se domnšvšm, še jsem se maximšnš držel
historicky prokazatelnřch faktš - i kšdž je ne-
mohu sám prokazovat a musšm si brát na pomoc
i Herxe i Černšho i Musška i Masaryka, jakož i
Tyrdšho, Millse, Bergiera a Pauwelse a šalš.

Ayni je řede na Tobě, abys dokazoval, že má
fakta nejsou fakta, ale mnohemlivnost a poď.
Nepovraňuj se ze výimku, která - při vší ane-
se - dovede být zcela nesusjetá a objektivní.

Ramon y Cajal ve své knize o pravidlech vědec-
kého bádání napsal, že není vědce, kterému by
objektivita byla bližší než jeho osobní pravda.
A my nejme vědci. Tím háře - nebo tím lépe ?

Budeš-li mít se mnou trpělivost a nevzdáš to,
stejně jako kdokoliv jiný, kde se mnou nemůže
souhlasit, věřím povně tomu, že nakonec dospě-
jeme k maximální SHODĚ a že se s touto a res-
pektem sestavíme až tam, kde už člověk nestačí
svým rozumem - zatím - a kde může už jen věřit.
Ty - u svého Boha, já - u člověka, syna Matky
přírody.

To bude ta poslední brána, do které nevejde
společně, ale každý sám. Tvoje bude mít cestu
toute Ježíše Krista k věčnosti a Bohu, moje k ne-
rozluštěnému tajemství života a člověka. Vám
oběma se jistě v našem životě stane nejdý
uzavřena brána toho druhého.

Tvé víry na světě ubývá /i když to mohu říkat že
jenom jako domněnku/, mého poznání přibývá jen
po centimetrech /což je fakt pro Tebe i pro
mne stejný/.

Ano, Genese není skončena a nám zbývá víra,
naděje a láska - a největší jestli láska -
byť si její obsah vykládáme každý po svém.

Láska k ženě , láska k pravdě či láska k Bohu ?

A závěr vektu konečný ?

Kohlil Gibran ve svém Bláznou /The Madman/
vypráví překrásnou bajku o tom, jak kdysi celý
den se hádal nevěřící a věřící a jeden dru-
hého se marně snažil přesvědčit o své pravdě.

Unavení celodenním zápolením se ve hněvu ro-
zešli. Ateista se cestou domů zastavil v chrá-
m

mu Páně a na kolenu prosil Boha o odpuštění,
že v něj nevěřil. A věřící šel na procházku za
městské brány - aby ho nikdo neslyšel - a tam
zpíne hrda nadával svému Bohu za to, že ho
opustil...

Příteli, příteli, i Ty, má přítelkyně, i Ty,
má šeno, Vy všichni jeden vedle druhého /

Kdybychom ve svém životě ani slůvkem, ani skut-
kem nezhrěšili - ať ve jménu božím, ať ve jmé-
nu svých vlastních morálních zásad -

NEJVÍC A NEVÍSLOVNĚ HŘEŠÍME KAŽDÝ DEN.

Ničíme menším než tím, že pro celý "ŽIVOT" ne-
máme čas se chvíli zastavit a o životě přemý-
šlet. Neboť ze jména našim intelektem - jak se
"vědecky" domníváme - se lišíme s d konce po-
vyšujeme nad ostatní živočichy.

Nelze vědět JAK žít, nevíme-li PROČ žít.

Šafránek ve svých Listech Melinovi zcela vý-
směšně říká, že "neví, proč se tyto lidé nena-
rodili jako králíci nebo zajáci".

Budu teď velice krutý :

ani před Bohem, ani před věčností, ani před
"džunglí" Matky přírody není vůbec důležité,
zde zemřeme dnes anebo zítra, dokonce je zce-
le zanedbatelná, zde zemře naše dítě anebo se
nám podaří vyplírat z něho dobrého člověka.

Avšak je nesmírně důležité, zde víme nebo ne-
víme, proč jsme vůbec na světě a za co svým
životem neseme odpovědnost, kam sahá naše po-
znání a kam naše víra, kde začíná a končí lás-
ka a dčta k člověku a životu, a ať bolestně
ke své pravdě dojdeme, zde ji jen vykrytu cho-
váme anebo jsme ochotni rušit za ni celý
svůj život.

- o - o - o -

= 59A =

/I tato stránka v původním dopisu chybí./

=====

- I velbloud je bloud jenž bloudí
tam kde jde pouze o jabloně
provelbloudětko hledá šíšeň
hedvábnou hlavu k zemi dlaně
- II je slyšet vůni stáně ráže
a vítr usnul unaven a v seně
mšáček jako mladá sláně
po nebi nebi chodí obráceně
- III mýval je medvídek co mýval
ale už nemívá s semí
vím jen málo bez větrných mlýnů
nebyl by vítr někdo než včelami
- IV veverka pro ni oříšky
nastřádal les za celé léto
a přijde zima doba je to
kdy hlad se splhá do výšky
- V taková pravda celá v hlíně
ať po kolesech bez hnutí
dům postavený na mizině
a krutá hrdla labutí
- VI básníci zelení a vrání
ptají se za nás kde je víno
pek usínají rozedrání
na tvrdém loži s paňho víno
- VII pštros nelétá spíš běhá po dvou
a na sahefe kdepek kra
to radši rovně tedy chodbou
a potom vpravo tedy do dvora
- VIII světlušky mají lucerničky
a křesťáček kým je tas
vykřešou jiskru posvítí nám
a tas je často tas nás má

- IX když pláče slon je slza velká
jak malý rybník na něm plave
docela smutná vodní slípka
a potáplice neřikavě
- X je ticho pták je v hrdle smyčka
a poště zpěv a zasknutí
a klíček kterým klíší zrno
a lidé na klíč zasknutí
- XI v lakomé dálce stáda koní
je tolik dávno vítr zlo
ohýbá k zemi našel v trávě
podkovu chromé švevo
- XII od rána v polích pětpenáží
pak peče soumrak to si chystá
křepelka onen stříbrňáček
ze který jidáš zradil krsta
- XIII ať se budou pástí s ovečkami vlci
naplní se bože marná vále tvá
v cizí zemi žile smutná zahynala
nešťastná ta hlava ješkova
- XIV nevíme nevíš nikdo neví
neptej se kam už není kdy
ze sebou kráčí eurydiké
a nesmíš ohlédnout se jdi
- XV a člověk ze nás jiný hled
chodí a bere ze rameno
a chraň se vědět jeho jméno
a chraň se z křoví zavolat
- XVI okolo kulatého stolu
v domě kde nikdo nebydlí
do smrti budou sedět spolu
bez oken slov a bez lidí
- XVII lidé se berou pro ticho
které je slyšet jenom ve dvou
jinak to ticho neunesou
jinak je ticho přemlve

- XVIII zlomeným ouškem jehly ztracené
ve stohu sena děti uslyší
na dvoře šhře a potom tu dzkost
tu v pelišku tam uvnitř u myši
- XIX příslušnost této tmy je jiná
za vápnem bílé patníky a jsem
tak úpěnlivý jak jen slitování bývá
a zimní smlouva noci se sněhem
- XX a ku podivu
može voní sehem
pene smundse
kdy se vrátíte
- XXI na líci bývá vyražena panna
v své nevinosti zastupuje stát a ví
že chlapci nosí mince po kapsách
tak blízko zděšeného pohlaví
- XXII ve vzduchu polétají jako popel ptáci
a na asfaltu leží ochromené jeho
bezčesí tvého přespřiliš je těžké
a slepý překračuje ho
- XXIII to po tvém otci zdědil všechny snín
po matce listí nepokoj a stře
a rovné ticho v zenežbených sadech
a prázdná místa v černých rozsochách
- XXIV je v anděch velký bílý lom
a na dně lomu bílé lamy
a bílý klavír rozlámaný
a do klavíru bije hrom
- XXV jsme lebráci a málo chceme
a až nám někde slovo podá
tak samozřejmě jako voče
do teplých krajín odejdeme

/pokračování/

Vrchol humanity dvacátého století I

*****

Vskutku humanita nebo nejmodernější forma obchodu lidskými otroky ?

Práva poslouchám z Hlasu Ameriky, že 27.4. vyměnil Sovětský svaz 5 dissidentů - obhájců lidských práv za dva špióny odsouzené leni na podmínku v USA k 30 letům vězení za to, že za dva set tisíc dolarů koupili od jednoho důstojníka amerického námořnictva tajné materiály. Proces trval tři týdny a soudce se o něm vyjádřil, že to byl nejprůkaznější proces ze celou jeho praxe. Avšak od doby soudu nebyli ve vězení, ale na území vyhraněném sovětským diplomatům a od začátku se jednalo o jejich výměnu.

Vyměnění dissidenti jsou : A.Ginsburg, jeden ze zakladatelů moskevské skupiny obhájců lidských práv, u něhož se shromažďovaly příspěvky ze Západu na podporu rodin uvězněných, dále Lidé Kuzněcov a Dimšic, kteří připravovali únos letadla do Izraele, historik Moroz a baptistický kněz, oba z Ukrajiny /pravopis jsem nepřesný/.

Zdůrazňování "průkaznosti" procesu se špióny, kteří byli dřevníky OSM, máne nevadí k domněnce, že jim byly dmylně podstrčeny "materiály", aby se mohlo docílit výměny. Také se nemluví o tom důstojníkově námořnictva, ani o tom, jak byl potrestán. Ale zájem Sovětů na výměně se zdůvodňuje určením pracovní morálky mezi vyzvědači.

Jak neuvěřitelné osudy lidí v našem věku.

Směnný kurz na burze lidí je tedy dnes :
1 komuniste za 2 a 1/2 dissidentů.

A neslyšeli jste náhodou v naší televizi reportáž z amerického vojáka, v berácké uniformě, který dezertoval s manželkou a dítětem z americké armády ? Měl dovolenou a tak se vrátil domů. Jméno si nepamatuji, ale byl to velice hezký, sym-

petický mladý muž, kolem třicátky. Před deseti lety utekl na Západ a hned vstoupil do americké armády, do speciální jednotky určené k převedení Československa.

AVŠAK - věřili byste, že ten krásný hoch nedokázal říci jednu souvislou větu? Jen s největší dáivou se mu podařilo říci, že tam byly neunesitelné poměry, zejména resistické, ale hned v závěti řekl, že u jeho jednotky to tak zlé nebylo; všechno ostatní se něho vědycky dopověděl redaktor. Jen na konec řekl, že kdyby měl bratra s ten chtěl teď utéci na Západ, že by ho vlastnoručně zřackoval, protože na Západě se prostě nedá žít. Kolik měl měsíčního příjmu si neprozradil, ale stěžoval si, že měli často koncem měsíce sotva jeden dva dolary. A také se tam stále nemohl cítit jako doma, poněvadž přť mu pořád říkali, že je komunista.

Protože mám redaktory televize ze docela inteligentní řidi, mám za to, že vědomě sabotují naši protiamerickou propagandu, protože něco takového pustit do éteru, tomu se musí vymanit i ten největší prostáček.

- o - G - o -

Čtete LITERÁRNÍ MĚSÍČNÍK :

*****

Ovšem dopřavdy, nikoliv ironicky ! Každý rok jsem si zatím hbošes nějaké číslo koupil a dokonce jsem předloni napsal redakci, aby si zvýšili edbyť tím, že přehodí "rubriky". Na konci každého čísla je totiž literární dílna zeřině-jících autorů a s překvapením jsem tam tehdy našel pozoruhodné verše. Zato ta dílna "starých" byla téměř k nečtení. Tak jsem tehdy šéf-redaktorovi doporučil, aby rubriky přehodil a ty "staré" nechal došit na těch posledních stránkách.

Sice mne neposlechl, ale mám letos laický do-
jem, že v rámci daných možností už i Literární
měsíčník stojí za přečtení - s to nejen z dů-
vodů, aby se člověk "negativně" poučil.

Tak hned v úvodu je docela svěží článek Václava
Pekárka "F.X. Šalda a mladá generace" - jeho
osobní vzpomínky. Sice by dnes Šalda asi stěží
mohl vydávat svůj Zápisek - ale to je něco ji-
ného. Ten článek stojí za přečtení.

Pak je ten rozhovor se sovětským spisovatelem
VALENTINEM RASPUTINEM s jeho úvodním výrokem :

"Spisovatel by měl psát vědecky tak,
jako by šlo o jeho poslední slovo.
Máhet - lidem ani sobě."

Z rozhovoru cituji :

"A pokud jde o můj vztah k pokroku, věřím,
že je třeba zvedat hlas proti pokroku, který má
za následek automatizaci lidské duše. Běh v té-
to souvislosti připomínám citát z Marxu :
'Ani celé národy a systémy nemají na Zemi vlast-
nické právo, pouze ji spravují. A jako dočasná ot-
cové rodu ji musí předat dalším generacím v dob-
rém stavu.' Někdy mám dojem, že na své děti za-
pomínáme."

"Cde mne jako od spisovatele se žádá, abych se
vyslovil, na čí straně stojím : zda stranám ste-
řením a starcům, kteří v nás Loučení představují
minulost, anebo zda jdu s tím, čemu říkáme pokrok.
doba a její neupravitelné podmínky. Myslím, že je
mnohem důležitější, aby spisovatel kladl otázky,
než aby je vědecky odpovídal. Aby kladl takové
otázky, které nutí čtenáře k zamyšlení, k vytvá-
ření vlastních závěrů."

"Je všeobecně známo, že lidské hodnoty se pro-
vážejí v nejnepříznivějších podmínkách... Jsem přesvědčen,
že člověk musí ze každých podmínek zůstat člo-
věkem. Jinak všechny uznávané lidské hodnoty

strácejí svůj původní smysl."

"...v dnešní době žena si sice získává nové postavení, ale zároveň s tím ztrácí ženskost."

"...musel jsem jim vložit do úst své rozčarování nad procesem, kterým dnes žena prochází."

"Spisovatel by se měl vědecky řídit svým svědomím. Jeho svědomí přitom není jeho vlastnictvím, se kterým by mohl libovolně nakládat."

"...věřím, že literatura musí suplovat neexistující společnost na ochranu ruského jazyka, který se vlivem působení masových komunikačních prostředků mění v bezbarvý dorozumívací prostředek."

"Literatura se musí zabývat člověkem - ne jeho výrobní činností, ne sociální problematikou, to je druhý, souběžný plán, ale především člověkem, jeho - tak zvanou - duší."

Na konec jeden kousek poezie v próze :

BÁSEŇ

Napsala jsem báseň a ona mě očmánila vteřinovým
pocitem štěstí,

zábleskem na obloze všedních dnů.

Je to první a nejcennější autorův honorář.

Je zajímavé, že míra tohoto štěstí bývá větší
než kvalita básně,

jak ji vidíme už po několika hodinách od
jejího zrodu.

A to je zase pobídka k tomu, abychom znovu a
znovu zkoumali,

proč je tomu tak. Abychom mohli milovat a tvořit.

/EE/

Úryvky jsou z 2. čísla 1979 - odevzdáno k sazbě
4. prosince 1978 - vyšlo v dubnu 1979 /1/.

Milý příteli, milá přítelkyně, Milý příteli,

odpusťte mi všechny překlepy,
k prohřeškům váš štěstí zůstane taktně neu-
trální, snad je opravte a vřete,
ale dejte mi co proto, jestliže Vám něčím můžu
služiti.

Mám-li k Vám nějakou prosbu, pak je to prosba o
nepřímou upřímnost - řekněme filozoficky abso-
lutní.

Stejně tak upřímně se přiznávám, že i když si
takto s Vámi píšu už téměř rok, od okamžiku,
kdy mne napadlo dát svým dopisům tuto formu,
prožívám jsem vyložené chlapecký pocit radost-
ného vzrušení a zájmu. Tři noci jsem nespal ví-
ce než tři hodiny - ve dne vůbec ne - a nejsem
ospalý. To už se mi dávno nepřišlo. Jeden
či dva z Vás vědí, kdy to bylo naposled.

Člověk není jen homo sapiens a homo faber, ale
také homo ludens - napadá-li jsem to správně
latinsky - a také homo lupus, šel.

Hrajme si rádi a často - a vlkovi v sobě vy-
hláseme boj, - ale ne, aby se z nás stali ovce.

Těším se na Vaši odpověď, byť i jednovětou,
ale ze srdce.

A těším se na shledanou - a co kdybychom to xxx
přece zkusili sejít se pokud možno všichni
alespoň jeden den na Beninské "panství" v Oborné ?

Váš Luboš

29. dubna 1979

Cena tohoto dopisu je 40 hodin, 100 cigaret
a 6 litrů mléka.